

บทที่ 5 ผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิชาการศึกษานามโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีการใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Unstandardized) โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ และสรุปภาพรวมในแต่ละประเด็นคำถาม ซึ่งคำถามครอบคลุมเนื้อหาในการศึกษาวิจัย 2 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านปัญหาที่มีต่อกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ด้านที่ 2 ด้านแนวทางแก้ไขปัญหกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) เพื่อศึกษาปัญหาการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหของกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ได้แก่ แรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 158 คน จำแนกเป็นแรงงานไทใหญ่ จำนวน 150 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 8 คน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แรงงานไทใหญ่ที่ประกอบอาชีพอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 150 คน จำแนกเป็นเพศชาย 68 คน เพศหญิง 82 คน อายุระหว่าง 19 - 45 ปี ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นชาวไทใหญ่จากภูมิลำเนา ประเทศพม่า จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้รับข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลด้านเพศ

กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 54.67 ของแรงงานทั้งหมด และเพศชายจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 45.33 ของแรงงานทั้งหมด (ตารางที่ 5.1.1)

ตารางที่ 5.1.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	68	45.33
หญิง	82	54.67
รวมทั้งหมด	150	100

ที่มา : จากการศึกษาวิจัย

ข้อมูลด้านอายุ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีอายุระหว่าง 26 -30 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาอายุระหว่าง 19 - 25 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 รองลงมาอายุระหว่าง 31 - 35 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.67 ต่ำกว่า 19 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33 อายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.33 และอายุระหว่าง 36 – 40 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ (ตารางที่ (5.1.2)

ตารางที่ 5.1.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 19 ปี	17	11.33
19 – 25 ปี	36	24.00
26 – 30 ปี	40	26.67
31 – 35 ปี	31	20.67
36 – 40 ปี	12	8.00
41 ปี ขึ้นไป	14	9.33
รวมทั้งหมด	150	100

ที่มา : จากการศึกษาวิจัย

ข้อมูลด้านสถานภาพทางการสมรส

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานภาพโสด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมามีสถานภาพหย่า จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และมีสถานภาพหม้าย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 (ตารางที่ 5.1.3)

ตารางที่ 5.1.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกตามสถานภาพทางการสมรส

สถานภาพทางการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	69	46.00
สมรส	54	36.00
หย่า	6	4.00
หม้าย	21	14.00
รวมทั้งหมด	150	100

ที่มา : จากการศึกษาวิจัย

ข้อมูลด้านการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 64.67 และได้รับการศึกษา มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 35.33 (ตารางที่ 5.1.4)

ตารางที่ 5.1.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามข้อมูลด้านการศึกษา

กลุ่มแรงงานไทใหญ่ฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	97	64.67
ได้รับการศึกษา	53	35.33
- ระดับประถมศึกษา	39	26.00
- ระดับมัธยมศึกษา	14	9.33
รวม	150	100

ที่มา: จากการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจาก ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในประเทศพม่า โดยกลุ่มแรงงานไทใหญ่เหล่านี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความขัดแย้งกับทางการพม่า จึงมีการสู้รบและถูกบังคับขู่脅จากทางการพม่าอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้แรงงานไทใหญ่ส่วนใหญ่ ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ส่วนผู้ที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนจะมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก

ข้อมูลด้านอาชีพ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรรมกร / คนงาน โดยมีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 30.67 รองลงมาประกอบอาชีพลูกจ้างในกิจการร้านอาหาร โดยมีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ลูกจ้างในงานอุตสาหกรรม โดยมีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ลูกจ้างในงานเกษตรกรรม โดยมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 คนรับใช้ในบ้าน โดยมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และประกอบอาชีพอื่นๆ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.66 (ตารางที่ 5.1.5)

ตารางที่ 5.1.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ลูกจ้างในงานเกษตรกรรม	19	12.67
ลูกจ้างในงานอุตสาหกรรม	24	16.00
ลูกจ้างในกิจการร้านอาหาร	30	20.00
กรรมกร / คนงาน	46	30.67
คนรับใช้ในบ้าน	18	12.00
อื่นๆ	13	8.66
รวม	150	100

ที่มา : จากการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แรงงานทั้งหมดประกอบอาชีพ เป็นคนงานระดับล่าง เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ มีระดับการศึกษาที่ต่ำ รวมถึงปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้สามารถจ้างแรงงานข้ามชาติทำงานได้ใน 2 อาชีพ คือ กรรมกรและคนรับใช้ในบ้าน โดยนิยามว่า เป็นงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้ ใช้กำลังกายทำงานซ้ำ ๆ จึงมีการจ้างแรงงานข้ามชาติด้วยอาชีพกรรมกรและรับใช้ในบ้าน อยู่ในหลายประเภทกิจการ/ภาคการจ้างงาน ทั้งในภาคเกษตร/เลี้ยงสัตว์/ประมง ภาคการก่อสร้าง ภาคการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม ภาคการค้าปลีกและค้าส่ง ธุรกิจบริการ ภาคการขนส่ง รวมทั้งภาคครัวเรือนและบริการชุมชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าข้อมูลจากการศึกษาวิจัย ผู้ให้ข้อมูลจึงประกอบอาชีพอยู่ในแรงงานระดับล่าง

ตารางที่ 5.1.6 แสดงข้อมูลทั่วไปของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้อมูลด้านเพศ		
ชาย	68	45.33
หญิง	82	54.67
ข้อมูลด้านอายุ		
ต่ำกว่า 19 ปี	17	11.33
19 – 25 ปี		
26 – 30 ปี	36	24.00
31 – 35 ปี	40	26.67
36 – 40 ปี	31	20.67
41 ปี ขึ้นไป	12	8.00
ข้อมูลด้านสถานภาพทางการสมรส	14	9.33
โสด		
สมรส	69	46.00
หย่า	54	36.00
หม้าย	6	4.00
ข้อมูลด้านการศึกษา	21	14.00
ไม่ได้รับการศึกษา		
ได้รับการศึกษา	97	64.67
- ระดับประถมศึกษา	53	35.33
- ระดับมัธยมศึกษา	39	26.00
ข้อมูลด้านอาชีพ	14	9.33
ลูกจ้างในงานเกษตรกรรม		
ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม	19	12.67
ลูกจ้างในกิจการร้านอาหาร	24	16.00
กรรมกร / คนงาน	30	20.00
คนรับใช้ในบ้าน	46	30.67
อื่นๆ	18	12.00
	13	8.66

ตารางที่ 5.1.7 แสดงภาพโดยรวมของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละของแรงงานทั้งหมด
ข้อมูลด้านเพศ		
หญิง	82	54.67
ข้อมูลด้านอายุ		
อายุระหว่าง 26 – 30 ปี	40	26.67
ข้อมูลด้านสถานภาพการสมรส		
โสด	69	46.00
ข้อมูลด้านการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	97	64.67
ข้อมูลด้านอาชีพ		
กรรมกร / คนงาน	46	30.67

จากการศึกษาวิจัยด้านข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 150 คน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 54.67 แรงงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 – 30 ปี มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 แรงงานส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 แรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 64.67 และแรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ กรรมกร / คนงาน มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 30.67 (ตารางที่ 5.1.7)

5.2 ผลการสัมภาษณ์

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทยใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การศึกษาปัญหาการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ในการศึกษาวิจัยผู้ศึกษาได้ศึกษาครอบคลุมไปถึง วิธีการเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย แต่เพื่อให้การศึกษามุ่งเน้นไปยังปัญหาของกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ผู้ศึกษาจึงได้จำแนกประเด็นวิธีการเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ไว้ในภาคผนวก ข.

การศึกษากระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ข้อมูลในด้านชนิดของบัตรแสดงตน

จากการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทยใหญ่ผู้ให้ข้อมูล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 150 คน พบว่าส่วนใหญ่มีแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ (ทร38/1) จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาเป็นบัตรประจำตัวบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตร10ปี) จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 รองลงมาเป็นบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.67 และสุดท้าย กลุ่มไม่มีบัตรแสดงตน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.2.1)

ตารางที่ 5.2.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทยใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามบัตรแสดงตน

ชนิดของบัตรแสดงตน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ (ทร38/1) โดยจำแนกออกเป็น	65	43.3
1. มีใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพู) โดยจำแนกออกเป็น	64	
1.1 บัตรหมดอายุ 28 ก.พ.2553	22	
1.2 บัตรหมดอายุ 20 ม.ค.2554	11	
1.3 บัตรหมดอายุ 28 ก.พ.2554	31	
2. ไม่มีใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพู)	1	
บัตรประจำตัวบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตร 10 ปี)	36	24.0
บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง	31	20.6
ไม่มีบัตรแสดงตน	18	12.0
รวมทั้งหมด	150	100.0

ที่มา : จากการศึกษาวิจัย

ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย แรงงานไทใหญ่กลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งมีแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ (ทร38/1) จำนวน 65 คน ยังสามารถจำแนกออกเป็นผู้ที่ถือใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพู) โดยส่วนใหญ่มีบัตรอนุญาตทำงานจำนวน 64 คน แบ่งเป็นกลุ่มบัตรหมดอายุ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2554 จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70 รองลงมาเป็นกลุ่มบัตรหมดอายุ 28 ก.พ.2553 (กลุ่มตกค้าง) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 33.85 รองลงมาเป็นกลุ่มบัตรอนุญาตทำงาน กลุ่มบัตรหมดอายุ วันที่ 20 มกราคม 2554 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 16.92 และที่ไม่มีบัตรอนุญาตทำงาน มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.53 (ตารางที่ 5.2.2)

ตารางที่ 5.2.2 แสดง กลุ่มผู้รับการสัมภาษณ์จำแนกตามจำนวน

กลุ่มผู้รับการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ	107	71.3
กลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้น	24	16.0
กลุ่มที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ	19	12.7
รวมทั้งหมด	150	100.0

5.2.2.1 กลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

โดยในการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานไทใหญ่กลุ่มแรก จากทั้งหมด 150 คน มีจำนวน 107 คน ที่ยังไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งกระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้นทางราชการของไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้แรงงานที่จะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติจะต้องมีใบรับรองทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และมีใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพู) ซึ่งแรงงานจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล(จากตารางที่ 4.2.1.2) จะพบว่า ในจำนวนแรงงานกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 150 คน มีแรงงานที่มีชนิดบัตรแสดงตนชนิดอื่นๆที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 107 คน โดยในตารางที่ 4.2.1.1 แยกเป็นกลุ่มแรงงานที่มีชนิดบัตรแสดงตนชนิดอื่นๆที่ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 86 คน แต่จากการสังเกตพบกรณีปัญหาการได้รับสิทธิในการถือบัตรจำนวน 2 คน และมีแรงงาน อีกจำนวน 11 คน ที่มีใบรับรองทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และใบอนุญาตทำงาน ที่สามารถเข้าสู่

กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ แต่กลับไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และอีกจำนวน 9 คน เป็นแรงงานที่เข้ามาราชอาณาจักรภายหลังจึงไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จึงพบว่าในกลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ มีจำนวน 22 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่เหล่านี้เป็นกลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ด้วยสาเหตุหลายประการด้วยกัน ดังนี้

ผู้วิจัยสัมภาษณ์แรงงานไทใหญ่กลุ่มที่ไม่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จากการสัมภาษณ์นางจัน แรงงานไทใหญ่อายุ 28 ปี ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ที่โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ มูลนิธิวัดป่าเป้า โดยผู้ให้ข้อมูล เดินทางเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2540 โดยเดินทางเข้ามาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ให้ข้อมูลเริ่มทำงานที่แห่งแรกในสวนขิง ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำงานเป็นรายวันโดยรับรายได้วันละ 85 บาท ทำงานได้ 35 วัน จึงเดินทางเข้ามาจังหวัดเชียงใหม่พร้อมกับแม่

ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ชีวิตของเธอที่เกิดขึ้นในพม่าให้ได้รับทราบว่า ก่อนที่เธอจะหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย พ่อของผู้ให้ข้อมูลเป็น สจ.ของชาวไทใหญ่ แต่ถูกทหารพม่าฆ่าตายในบ้านของเธอเอง ส่วนแม่ถูกข่มขืนและทุบตีจนสลบ เธอกับแม่จึงหนีเข้ามาประเทศไทยด้วยกัน ปัจจุบันแม่ของเธอได้กลับไปอยู่บ้านเดิมในรัฐฉานแล้ว โดยที่เธอส่งเงินและเขียนจดหมายไปหาแม่เธออยู่เสมอ

งานแรกของผู้ให้ข้อมูลเป็นงานแม่บ้าน ได้รับเงินเดือน เดือนละ 2,500 บาท เธอทำงานได้ 3 ปี 6 เดือน ก็ต้องหนีออกมาจากสถานที่ทำงานดังกล่าว เพราะเธอถูกนายจ้างพยายามจะข่มขืน เธอโชคดีที่สามารถฟ้องร้องนายจ้างและเรียกร้องเงินเดือนที่ค้างค่านายจ้างได้ เหตุเพราะเธอถือบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตร 10 ปี)³ จากนั้นเธอจึงได้งานทำที่โรงแรมแห่งหนึ่งย่านช้างเผือก ตำแหน่งแม่บ้าน โดยได้รับเงินเดือน เดือนละ 2,500 บาท เธอทำงานตั้งแต่ 8.00 – 17.00 น. หยุดทุกวันอาทิตย์ ที่ทำงานมีที่พักให้โดยเธอต้องจ่ายค่าที่พักเดือนละ 350 บาท การทำงานเป็นแม่บ้านที่โรงแรม เธอมักจะได้ทิปจากแขกของโรงแรม นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นเงินดอลลาร์ห์ จึงทำให้เธอสามารถมีเงินเก็บเพียงพอที่จะส่งไปให้แม่คราวละ 1,000 – 3,000 บาท

³ แรงงานต่างด้าวที่ไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพราะได้ไปดำเนินการลงทะเบียนไว้กับทางอำเภอเพื่อทำบัตรผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งแรงงานเข้าใจว่าจะได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่า และมีโอกาสพิสูจน์สถานะเป็นคนไทย และอยู่ในประเทศไทยได้นานกว่า (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ หน้า 130)

เมื่อสัมภาษณ์ถึงประเด็นเรื่องการพิสูจน์สัญชาตินั้น เธอล่าว่าได้รับรู้ข่าวสารจากวิทยุชุมชน (97.5 MHz) ภาคภาษาไทยใหญ่ โดยเธอรับฟังจากนักจัดรายการที่เป็นชาวไทใหญ่คนหนึ่ง ทำให้เธอมีความเข้าใจต่อกระบวนการพิสูจน์สัญชาติเพิ่มขึ้นมาบ้าง แต่เธอไม่มีความสนใจและไม่มีความต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพราะเธอเห็นว่าการดำเนินการในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติมีค่าใช้จ่ายที่สูง รวมทั้งแรงงานต้องไปรายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ทุกๆ 90 วันตลอดระยะเวลาที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทย และอายุการอยู่อาศัยในประเทศไทยก็มีจำกัด เพียงแค่ 4 ปี (มาตรา 37 (5) แห่ง พรบ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522) เธอบอกว่าการที่เธอถือบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตร 10 ปี) มีความสะดวกกว่าและโอกาสที่จะอยู่ในประเทศไทยมีได้นานกว่าการถือพาสปอร์ตที่มีอายุเพียง 4 ปี

เอก เพศชาย อายุ 24 ปี เป็นแรงงานไทใหญ่ ที่ถือบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) เช่นเดียวกับฉัน เขาทำงานอยู่ในสถานออกกำลังกายและให้บริการอาบน้ำน่าน้ำร้อนธรรมชาติ เขามาจากเมืองลำเลี้ยว และเข้ามาเมืองไทยเมื่อ 6 ปีก่อน โดยตามพ่อกับแม่มาที่หลัง ซึ่งพ่อกับแม่ของเขาเข้ามาประเทศไทยก่อนเขาถึง 10 ปี โดยพ่อกับแม่อาศัยอยู่ที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เขาได้รับบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) จากอำเภอเวียงแหง เขาทำงานที่สถานประกอบการดังกล่าวมาแล้ว 2 ปี เขามีหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการสถานออกกำลังกายและอาบน้ำน่าน้ำ โดยบริการทั้งการเสิร์ฟน้ำ และจัดหาชุดเสื้อฝ้ายมาคอยบริการให้กับผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่ จะเป็นข้าราชการ ตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่ศาล ทนายความ รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่น และสถานบริการดังกล่าวได้จัดให้มีห้องเล่นการพนันไว้คอยบริการด้วย จึงทำให้เขาสนิทสนมกับผู้ที่เข้ามาใช้บริการเป็นอย่างดี ซึ่งความสนิทสนมดังกล่าวยังสามารถต่อยอดไปถึงการให้ความคุ้มครองแรงงานไทใหญ่อย่างเขาได้อีกด้วย

เมื่อสอบถามเขาถึงกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ผู้ให้ทราบถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แต่เขาก็ไม่มีความสนใจและไม่มีความต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ โดยเขาให้เหตุผลว่าปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ก็ดีพอแล้ว โดยเขาได้รับเงินเดือนจากที่ทำงานเดือนละ 4,000 บาท มีอาหารครบสามมื้อ อีกทั้งการถือบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบ

แดง) สามารถหางานทำได้ง่ายกว่า ที่สำคัญเขาเองก็ไม่ต้องการที่จะกลับไปเป็นพลเมืองของพม่าอีกแล้ว⁴

แรงงานไทใหญ่ที่ไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ มีอีกหลายกรณี เช่น แรงงานที่มีความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่า ด้วยเหตุที่กระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้นแรงงานต้องเดินทางกลับไปพิสูจน์สัญชาติยังประเทศต้นทาง โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มาจากรัฐฉานซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า และมีความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐบาลพม่า ไม่ต้องการไปพิสูจน์สัญชาติ เนื่องจากไม่ยอมรับในรัฐบาลพม่า และไม่ต้องการเป็นคนสัญชาติพม่า พวกเขาเหล่านี้ไม่มีความต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่อย่างใด เช่น กรณีของดู่ ชายชาวไทใหญ่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านภูมิศาสตร์ ปัจจุบันเขาทำงานช่วยเหลือพี่น้องชาวไทใหญ่ร่วมกับองค์กรเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ด้านหลังของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ย่านวัดคูมอญ เขามาจากเมืองล่ายคำ เข้ามาอยู่ประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2539 ผ่านทางท่าขี้เหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากการที่เขาทำงานให้กับองค์กรเอกชนดังกล่าว ทำให้เขาไม่สามารถเดินทางกลับประเทศพม่าได้เลย เหตุเพราะคนไทใหญ่ที่ทำงานให้กับองค์กรเอกชนเหล่านี้จะถูกเพ่งเล็งจากรัฐบาลประเทศพม่า และอาจถึงขั้นถูกทำร้ายร่างกายหากกลับไปยังประเทศพม่า

ดู่ไม่อยากจะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แต่เขาอยากมีพาสปอร์ตเพื่อที่จะสามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวกขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน แม้เขาจะทำงานในองค์กรเอกชนดังกล่าว แต่เขายังต้องหางานประจำอื่นๆทำด้วย ไม่ว่าจะเป็นงานช่างทาสี ช่างก่อสร้าง หรือขายของในตลาด เพราะเงินเดือนที่ได้จากองค์กรเอกชนดังกล่าวไม่แน่นอน บางเดือนองค์กรก็ไม่มีเงินเดือนให้ จึงต้องแสวงหาช่องทางอื่นๆในการหารายได้ไปด้วย เขาศึกษากระบวนการพิสูจน์สัญชาติมาอย่างดีพอสมควร

⁴ การได้มาซึ่งบัตรบุคคลบนพื้นที่สูงนั้น จากการสอบถามกับเจ้าหน้าที่คนหนึ่งในองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ให้ข้อมูลคาดว่า ลักษณะการได้มาของบัตรดังกล่าวนี้น่าจะมาจากการสวมสิทธิ์เพราะถ้าดูจากระยะเวลาการเข้ามาในราชอาณาจักรของตัวแรงงานตัวแรงงานไม่น่าจะมีสิทธิ์ที่จะได้รับบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง โดยการได้มาซึ่งบัตรดังกล่าว น่าจะมาจากการสวมสิทธิ์เช่น กรณีชาวเขางานบางคนอาจมีบัตร 2 ใบ คือบัตรเขียวขอบแดง และบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน เพราะทางการประกาศให้ยื่นเรื่องพิสูจน์ขอสัญชาติไทยหลายครั้ง ชาวเขาที่อาจทำบัตรยื่นเรื่องหลายครั้งทำ 2 ครั้ง ซึ่งคนเดียวกันอาจมี 2 ชื่อก็ได้ กรณีมี 2 ชื่อ เมื่อชื่อหนึ่งได้สัญชาติไทย อีกชื่อ-อีกบัตรอาจจะถูกขาย ทั้งโดยเจ้าตัวรู้อยู่แก่ใจ-สมัครใจขายเอง หรือผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในขบวนการอาจ ฉวยโอกาส ถ้าพบว่าเจ้าตัวไม่ได้สนใจอีกชื่อ-อีกบัตรแล้ว

แต่เขาไม่อยากจะติดต่อกับทางการประเทศพม่า เพราะเกรงกลัวในเรื่องความปลอดภัย เขาอยากจะกลับบ้านได้ซึ่งตอนนี้เขาไม่สามารถกลับบ้านได้ เพราะเขายังเกรงกลัวในเรื่องของความปลอดภัยหากกลับไปยังบ้านเกิดของเขาที่รัฐฉาน ในประเทศพม่า เขาบอกว่าคงต้องรอไปก่อน รอจนกว่าความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ในพม่าจะสงบลงก่อน รวมถึงการให้อิสระภาพแก่ประชาชนในประเทศพม่า ซึ่งเขาคิดว่ามันคงเป็นไปได้ยากตราบที่ยังมีการสู้รบกันอยู่

ในกรณีเช่นเดียวกับด้อย ยังมีแรงงานอีกบางส่วนที่มีความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่า เช่น ส่างคำ ซึ่งชาวไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่จะเรียกเขาว่าครูส่างคำ ส่างคำทำงานให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง โดยทำหน้าที่ในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ มีลูกศิษย์ที่เข้ามาศึกษาศิลปวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก ส่างคำไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพราะเกรงกลัวในรัฐบาลพม่า ด้วยเพราะในช่วงของวันชาติไต(ตรงกับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ของทุกปี) ที่ดอยไตแลง ตรงข้ามจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่างคำถูกบันทึกภาพขณะกำลังทำการแสดงฟ้อนลายเจิงโดยถือธงชาติไทใหญ่ประกอบการแสดงด้วย ซึ่งบังเอิญภาพดังกล่าวได้ถูกเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตโดยช่างภาพที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ส่างคำไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง หากเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และต้องเดินทางไปพิสูจน์สัญชาติในประเทศพม่า

ในส่วนของการสัมภาษณ์แรงงานไทใหญ่ในกลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แรงงานไทใหญ่ เพศชาย อายุ 20 จากเมืองกึ่ง รัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันมีอาชีพเป็นช่างทาสีอยู่ใน อ. เมือง จ.เชียงใหม่ ตัวเขาเคยมีความพยายามในการขึ้นทะเบียนแรงงาน ในปี 2552 แต่ก็ไม่สามารถขึ้นทะเบียนแรงงานได้ตามที่ต้องการ เพราะถูกนายหน้าที่อ้างตัวว่าสามารถช่วยเหลือในการขึ้นทะเบียนแรงงานหลอก และได้เสียเงินในการจ้างบุคคลให้แสดงตนเป็นนายจ้าง ในการพาไปขึ้นทะเบียนแรงงาน โดยจ่ายเงินไปเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 6,500 บาท ซึ่งปัจจุบันเขาบอกว่าตัวเขาเป็นคนเถื่อนที่ไม่มีบัตรแสดงตัวใดๆทั้งสิ้น และไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้

สมชายแรงงานไทใหญ่จากเมืองปิ่น ในรัฐฉานประเทศพม่า ผู้ให้ข้อมูล ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติว่า ตนทราบข่าวการพิสูจน์สัญชาติเป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยตนประกอบอาชีพเป็นกรรมกรรับจ้างรายวัน เงินรายได้ที่มีก็เป็นเพียงหาเช้ากินค่ำไปวันๆเท่านั้นเอง ซึ่งตนมักจะมาขึ้นรองานจากนายจ้าง บริเวณย่านถนนอัยยภานุร ตำบลช้างเผือก โดยมีค่าแรงวันละ 160 – 180 บาท ซึ่งบางเดือนก็สามารถหางานทำได้เกือบทุกวัน แต่บางเดือนก็สามารถหางานทำได้เป็นบางวัน จึงทำให้รายได้ที่มีไม่เพียงพอที่จะไปพิสูจน์สัญชาติ ปัจจุบันบัตรอนุญาตทำงานหมดอายุลงแล้ว (สัมภาษณ์

เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2554) คนต้องอยู่อย่างหลบๆซ่อนๆ และงานก็หายากลงทุกที เพราะบางครั้งนายจ้างก็ไม่กล้าจ้างคนไปทำงานด้วย

แรงงานไทใหญ่ เพศหญิง จากเมืองแสนหวี ให้เหตุผลที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เธอเพิ่งเดินทางเข้ามายังประเทศไทยได้ ประมาณ 6 เดือน ซึ่งเธอเป็นกลุ่มแรงงานหลบหนีเข้าเมืองกลุ่มที่มาที่หลังการขึ้นทะเบียนแรงงานที่ผ่านมา เธอตัดสินใจเข้ามายังประเทศไทยและเข้ามาทำงานใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เพราะว่าญาติที่เข้ามาก่อนหน้านี้ได้หางานที่เชียงใหม่ไว้ให้แล้ว โดยเธอเดินทางมาจากฝั่งท่าลี่เหล็ก โดยมีคนนำพาเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ โดยเสียค่าใช้จ่าย คนละ 5,500 บาท เธอคาดหวังว่ารัฐบาลไทยจะเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวได้ขึ้นทะเบียนในรอบใหม่อีกครั้ง และเธอหวังว่าเธอจะสามารถเข้าสู่กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานได้ รวมถึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติในโอกาสต่อไปได้ เพราะเธอเห็นว่าคนไทยใจดี และหลายครั้งที่แต่ละรัฐบาลมีความอะลุ่มอล่วยที่จะแก้ไขปัญหาให้กับแรงงานผิดกฎหมายเช่นเธอ นอกจากแรงงานไทใหญ่จากเมืองแสนหวี รัฐฉาน ประเทศพม่าแล้ว ยังมีผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นแรงงานไทใหญ่จากรัฐฉานอีกจำนวน 8 คน ที่เพิ่งจะเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทยโดยส่วนใหญ่ เดินทางเข้ามาในระยะเวลา 2 – 3 เดือนที่ผ่านมา (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2554)

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา สรุปได้ว่า

แรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพราะเป็นกลุ่มแรงงานหลบหนีเข้าเมืองกลุ่มที่มาที่หลังการขึ้นทะเบียนแรงงาน เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและเข้ามาทำงาน โดยมีคนนำพาเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ โดยเสียค่าใช้จ่ายให้กับคนนำพาเข้ามา เพราะคาดหวังว่ารัฐบาลไทยจะเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวได้ขึ้นทะเบียนในรอบใหม่อีกครั้ง และสามารถเข้าสู่กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานได้ รวมถึงจะ

⁵ ถ้าสุดคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2554 เห็นชอบมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ โดยเปิดให้จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่เคยมีทะเบียนประวัติ ทร.38/1 แต่ขาดการต่ออายุใบอนุญาตทำงาน และแรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ยังไม่เคยจดทะเบียนประวัติ ทร.38/1 ที่ลักลอบทำงานรวมถึงผู้ติดตามซึ่งเป็นบุตรที่อายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการ 30 วัน ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2554 – 14 กรกฎาคม 2554

สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติในโอกาสต่อไปได้ นอกจากนั้นยังพบว่า แรงงานอีกบางส่วนที่มีความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่า และไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง หากเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ด้วยเหตุที่กระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้นแรงงานต้องเดินทางกลับไปพิสูจน์สัญชาติยังประเทศต้นทาง และกรณีของค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก หากเทียบจากรายได้ของแรงงานซึ่งทำให้แรงงานส่วนหนึ่งไม่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และนอกเหนือจากนั้นยังพบว่า แรงงานไทใหญ่ส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจและไม่มีความต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ โดยแรงงานบางส่วนมีโอกาสเข้าถึงในการถือบัตรแสดงตนในชนคดีอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นบัตรที่ได้มาอย่างไม่ถูกต้องเช่นกรณีการสวมสิทธิ์ที่เป็นปัญหามาจากกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์จากตัวแรงงาน รวมถึงบางส่วนไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เพราะได้ไปดำเนินการลงทะเบียนไว้กับทางอำเภอเพื่อทำบัตรผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตร 10 ปี) ซึ่งแรงงานเข้าใจว่าจะได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่า และมีโอกาสพิสูจน์สถานะเป็นคนไทย และอยู่ในประเทศไทยได้นานกว่า

สรุปภาพรวมด้านแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มการพิสูจน์สัญชาติ

- รัฐบาลควรมาตรการป้องกันการสวมทะเบียน หรือสวมสิทธิ์อย่างเคร่งครัด
- รัฐบาลจะมีความพยายามประสานงานไปยังรัฐบาลพม่า เพื่อให้เปิดศูนย์พิสูจน์สัญชาติในประเทศไทย หรือในจังหวัดที่มีแรงงานจากประเทศพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อลดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของแรงงานหากจะต้องข้ามไปยังฝั่งประเทศพม่า รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้กับแรงงาน

5.2.2.2 กลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้น

สำหรับกลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่กลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้น จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีจำนวน 24 รายด้วยกัน ที่เคยเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังพิสูจน์สัญชาติไม่สิ้นสุดกระบวนการ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ โดยในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ นางอ่อน แรงงานไทใหญ่ เพศหญิง อายุ 27 ปี ถิ่นฐานเดิมอยู่เมืองหนองเขียว รัฐฉาน ประเทศพม่า เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางบ้านหนองอุก อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โดยเสียเงินค่านายหน้าเป็นเงิน 4,800 บาท เดินทางเข้ามาพร้อมกับเพื่อนบ้านอีกสิบกว่าคน ปัจจุบันทำงานอยู่โรงงานเย็บผ้า ในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยมีรายได้รวมกับค่าล่วงเวลา เดือนละ 5,000 บาท

นางอ่อนขึ้นทะเบียนแรงงานเมื่อปี พ.ศ. 2547 และต่อมาอายุใบอนุญาตทำงานมาเรื่อยๆ และได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2553 มูลเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้นางอ่อนตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ เหตุเพราะทางวิทยุภาคภาษาไทยนำเสนอข้อมูลให้ได้รับฟังโดยตลอด ซึ่งในตอนแรกก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร แต่ต่อมาเมื่อเห็นเพื่อนแรงงานไทใหญ่ด้วยกันหลายคนได้ผ่านการพิสูจน์สัญชาติรวมถึงได้รับพาสปอร์ตและใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องกฎหมายแล้ว พวกเขาก่อนหน้านั้นมีสิทธิและเสรีภาพในการอยู่อาศัยและทำงานในเมืองไทยได้ดีขึ้น ทั้งสามารถเดินทางไปเที่ยวที่ต่างๆ ได้สะดวกโดยไม่ต้องกลัวเจ้าหน้าที่ และที่สำคัญนางอ่อนบอกว่า ถ้าผ่านการพิสูจน์สัญชาติแล้วอย่างถูกต้องครบถ้วน ก็จะมีสิทธิทำใบขับขี่ได้อีกด้วย

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ที่นางอ่อนได้พบมีดังนี้ นางอ่อนอยู่ในกลุ่มบัตรอนุญาตทำงานหมดอายุ 20 มกราคม พ.ศ.2554 ซึ่งนางอ่อนได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติในปี พ.ศ.2553 (สัมภาษณ์ 28 มีนาคม พ.ศ.2554) ซึ่งนางอ่อนยังรอคอยการเรียกตัวเพื่อไปทำพาสปอร์ตจากการพม่า โดยรอคอยการโทรศัพท์ติดต่อกลับของบริษัทนายหน้าที่รับพาเธอไปพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งทางบริษัทนายหน้าไม่ค่อยโทรศัพท์ติดต่อกลับมา เธอจึงต้องพยายามโทรศัพท์ติดต่อกลับไปยังบริษัทนายหน้าโดยตลอด ซึ่งความล่าช้าดังกล่าวจากการสอบถามไปยังตัวแทนบริษัทนายหน้าได้รับคำตอบว่า เกิดความล่าช้าในหน่วยงานของทางราชการพม่า ซึ่งนางอ่อนมีความกังวลอย่างยิ่งว่าตัวเองจะไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ โดยเฉพาะการกำหนดเวลาในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติที่ประเทศต้นทางที่อยู่ระหว่างการดำเนินเรื่องรอเรียกตัวไปพิสูจน์สัญชาติซึ่งไม่รู้ว่าจะต้องรอไปนานแค่ไหนเพราะไม่มีกำหนดเวลาในการเรียกตัวไปพิสูจน์สัญชาติในวันเวลาที่แน่นอน อีกทั้งเธอยังต้องเก็บเงินเอง ไว้เพื่อดำเนินการนี้โดยเฉพาะ

ในกรณีคล้ายๆกันแรงงานไทใหญ่จากเมืองลำเลี้ยวชื่อ จายมุ ทำงานร่วมกับเพื่อนแรงงานไทใหญ่ อีก 5 คนในโรงงานทำขนมบรรจุปีบ กลางเมืองเชียงใหม่ จายมุทำงานอยู่ที่โรงงานแห่งนี้มา 4 ปีแล้ว นายจ้างใจดีมาก จายมุได้รับเงินเดือนเดือนละ 4,500 บาท รวมทั้งที่พักที่อยู่รวมกันในอาณาเขตของโรงงาน เจ้านายของจายมุได้ติดต่อให้จายมุและเพื่อนๆ ได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติผ่านตัวแทนบริษัทนายหน้า โดยมีการจ่ายเงินมัดจำรายละ 4,000 บาท รวมเป็นเงิน 24,000 บาท เมื่อปลายเดือนมกราคม ปี 2553 จวบจนถึงเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน เรื่องราวของการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานทั้ง 6 คน ก็ไม่มีความคืบหน้าใดๆ จายมุจึงขออนุญาตเจ้านายเข้าไปติดตามเรื่องดังกล่าวกับบริษัทนายหน้าที่รับดำเนินการ แต่ก็ไม่ได้รับรายละเอียดใดๆ จากบริษัทนายหน้าดังกล่าว

จนกระทั่งเจ้านายของจายมูได้ติดตามมายังที่บริษัทดังกล่าว จึงได้ทราบว่านายหน้าคนดังกล่าวเป็นนายหน้าที่ได้รับติดต่อแรงงานงานให้กับบริษัทที่รับดำเนินการนี้จริง โดยทำหน้าที่เป็นคนติดต่อหาลูกค้าให้กับบริษัท แต่ทว่านายหน้าคนดังกล่าวเมื่อรับเงินจากเจ้านายของจายมูไปแล้ว กลับไม่นำเงินและเอกสารการทำเรื่องพิสูจน์สัญชาติดังกล่าวส่งต่อไปให้กับทางบริษัท โดยนายหน้าคนดังกล่าวรับเงินแล้วรับเรื่องไปดำเนินการเองโดยไม่ผ่านบริษัท ซึ่งตัวนายหน้าอาจจะมีความสามารถไม่พอที่จะดำเนินการในเรื่องนี้เอง จึงทำให้จากนั้นไม่นาน ทางเจ้านายของจายมูก็ได้รับโทรศัพท์แจ้งมาจากกระทรวงแรงงานว่า เอกสารทั้งหมดที่ส่งไปดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ ไม่ผ่าน ซึ่งปัจจุบันยังมีเรื่องฟ้องร้องกันอยู่กับนายหน้าคนดังกล่าว

อีกประเด็นหนึ่งคือปัญหาความล่าช้าของหน่วยงานราชการในไทย จากการสัมภาษณ์สมชาย อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองปั่น ในรัฐฉาน โดยเดินทางเข้ามาประเทศไทยพร้อมกับครอบครัว ทางเมืองเปียงหลวง ตั้งแต่อายุ 8 ขวบ หรือเมื่อปี พ.ศ.2535 ใช้เวลาเดินทางจากเมืองปั่นมาถึงเปียงหลวงเป็นเวลา 15 วัน โดยแวะพักกันที่วัดเปียงหลวง 2 คืน จากนั้นจึงเดินทางต่อมาหาญาติที่อำเภอเวียงแหง และได้ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่อำเภอเวียงแหงอยู่ 2 ปี จนพอเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งจึงสามารถซื้อบ้านและที่ดินเพื่อสร้างบ้านอยู่ได้ โดยที่พ่อและแม่อาศัยอยู่ที่เวียงแหงนี้ ส่วนสมชายตัดสินใจย้ายเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเข้ามาทำงานเป็นลูกมืออยู่ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ โดนสมชายพักอยู่กับนายจ้าง โดยได้เงินเดือนเมื่อเริ่มต้นเดือนละ 3,600 บาท ต่อมานายจ้างเพิ่มให้เป็นเดือนละ 4,000 บาท สมชายถือบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง จึงไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับงานและเจ้าหน้าที่เท่าใดนัก เขาทำงานที่นี่ เข้าปีที่ 3 แล้วจนสามารถซื้อรถจักรยานยนต์เป็นของตนเองได้ 1 คัน และมีเงินเก็บในบัญชีธนาคารด้วย แต่ปัญหาที่เขาเป็นห่วงเกิดขึ้นกับน้องชายของเขา ที่ตามเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่กับเขา น้องชายของเขาอายุ 21 ปี ได้ลงทะเบียนพิสูจน์สัญชาติไปแล้ว ตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2553 ก่อนบัตรอนุญาตทำงานปี 2552 หมดอายุ ขณะนี้รอเพียงการเรียกตัวไปทำพาสปอร์ตจากทางการพม่า

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับน้องชายของสมชายคือ การที่เขาไปต่ออายุบัตรอนุญาตทำงานในปี 2553 ไม่ทัน (กลุ่มบัตรหมดอายุ 28 กุมภาพันธ์ 2553) สาเหตุที่ไปต่ออายุใบอนุญาตทำงานไม่ทันก็มาจากสาเหตุความล่าช้าในขั้นตอนการตรวจสุขภาพ เพราะกำหนดตรวจสุขภาพวันที่ 22 เดือนกุมภาพันธ์ 2553 (บัตรหมดอายุ 28 กุมภาพันธ์ 2553) แต่ไม่สามารถตรวจสุขภาพได้เพราะคิวของแรงงานที่มาตรวจสุขภาพในวันนั้นเยอะมาก จึงทำให้หมอนัดตรวจสุขภาพอีกครั้งในวันที่ 13 มีนาคม 2553 และได้รับเอกสารผลการตรวจสุขภาพเพื่อไปยื่นต่อใบอนุญาตทำงาน วันที่ 16 มีนาคม 2553 พอน้องชาย

ของสมชายนำเอกสารไปยื่นที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด เจ้าหน้าที่ได้แจ้งว่าหมดเขตไปแล้ว ซึ่งตอนนี้ทำให้สมชายเกิดความกังวลว่าน้องชายจะถูกเจ้าหน้าที่นำมาพบและจับกุมส่งกลับประเทศ

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้น

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษากลุ่มที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติแต่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้นสรุปได้ว่า

แรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูลได้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติผ่านบริษัทตัวแทนรับดำเนินการบางบริษัท แต่การไปพิสูจน์สัญชาติ เพื่อให้ประเทศเจ้าของสัญชาติของแรงงานต่างด้าวรับรองสัญชาติและออกหนังสือเดินทาง(พาสปอร์ต)ดังกล่าว มีกระบวนการมีขั้นตอนของระเบียบการบริหารแรงงานต่างด้าว ที่ขั้นตอนสุดท้ายจะต้องได้รับอนุญาตให้เดินทางไปพิสูจน์สัญชาติ เป็นหนังสือจากกองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลคนต่างด้าวตามกฎหมายเท่านั้น จึงจะเป็นการไปพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องและไม่ต้องถูกเพิกถอน เนื่องจากมีการลักลอบไปทำการพิสูจน์สัญชาติโดยข้ามขั้นตอนของกฎหมายก่อน อย่างเช่นที่มีบางบริษัทที่รับดำเนินการกระทำอยู่ในขณะนี้ ซึ่งจะมีทำให้การพิสูจน์สัญชาติและการได้รับหนังสือเดินทางดังกล่าวไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะได้รับหนังสือเดินทางและประทับวีซ่าและออกใบอนุญาตทำงานแล้ว ต้องถูกเพิกถอนได้ รวมถึงบางส่วนยื่นเรื่องไปนานแล้ว แต่ก็ยังไม่ถูกเรียกตัวให้ไปพิสูจน์สัญชาติในประเทศต้นทาง ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากนายหน้ารับดำเนินการและบริษัทที่รับดำเนินการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง รวมถึงอีกกรณีหนึ่งคือความไม่เข้าใจของตัวแรงงาน เมื่อแรงงานไปยื่นเรื่องพิสูจน์สัญชาติแล้ว ในประเด็นของการรอตรวจสุขภาพ ณ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งในการตรวจสุขภาพนั้นจำนวนแรงงานที่ไปตรวจสุขภาพมีจำนวนมากบางครั้งเลยเวลานัดตามที่ระบุไว้ รวมถึงเลยกำหนดการที่ทางกรมการจัดหางานประกาศว่าจะหมดเขตวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ไปแล้ว ทำให้แรงงานส่วนนี้ไม่ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติต่อ โดยเกรงจะผิดกฎหมาย ซึ่งในความเป็นจริงแรงงานสามารถดำเนินการพิสูจน์สัญชาติได้แต่ไปโดยแสดงใบเสร็จการชำระเงิน เพียงแต่แรงงานไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ถูกต้อง

สรุปภาพรวมด้านแนวทางแก้ไขปัญหาระบบการพิสูจน์สัญชาติ

- รัฐบาลควรมีมาตรการรองรับที่ชัดเจนสำหรับแรงงาน ที่ไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติในประเทศพม่า ลาว กัมพูชา เช่น ออกบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสถานทางทะเบียน หรือ การต่อบัตรอนุญาตทำงานให้แรงงานต่อไป
- รัฐบาลควรประสานกับรัฐบาลพม่ามาดำเนินกระบวนการพิสูจน์สัญชาติในประเทศไทย มากกว่าการที่แรงงานเหล่านี้จะต้องเดินทางไปพิสูจน์สัญชาติยังแนวชายแดน เพื่อช่วยลดการใช้นายหน้าซึ่งทุจริตแสวงหาประโยชน์จากแรงงานโดยไม่จำเป็น และป้องกันการเป็นเหยื่อของกระบวนการการค้ามนุษย์เช่นเดียวกับการที่พวกเขาเดินทางไปยังชายแดนกับนายหน้าที่ไม่ได้รับการควบคุม

5.2.2.3 กลุ่มที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแรงงานไทใหญ่ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จำนวน 13 คน ซึ่งกลุ่มที่ได้รับพาสปอร์ตและได้รับการอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยในขั้นตอนของเอกสารโดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเป็นอย่างมากต่อกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ พวกเขารู้สึกดีใจที่สามารถผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ รวมถึงมีพาสปอร์ต และได้รับใบอนุญาตทำงานจนกลายเป็นแรงงานถูกกฎหมาย อีกทั้งยังสามารถทำใบขับขี่ได้อีกด้วย

สำหรับประเด็นปัญหาที่พบในกระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้น คือประเด็นในเรื่องค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สัญชาติที่ไม่เท่ากัน บางคนจ่ายในราคาที่ต่ำสุดเพียง 4,800 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ต้องดำเนินการผ่านนายหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานที่มาการศึกษา จึงสามารถเข้าไปดำเนินการติดต่อกับบริษัทที่รับดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนรายงานกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะติดต่อผ่านนายหน้า ซึ่งมักจะมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่า ถึง 6,000 – 10,000 บาท

ทั้งนี้เพราะการปล่อยปะละเลยของนายจ้างที่มอบหมายให้ตัวแทน หรือบุคคลภายนอก หรือนายหน้ามาดำเนินการแทน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกับแรงงานก็คือต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าความเป็นจริง บางรายก็ถูกหลอกให้ทำใบอนุญาต หรือบางบริษัทก็หักจากค่าจ้างของแรงงานเป็นจำนวนมาก ของเงินค่าจ้างแต่ละเดือน ทำให้แรงงานเป็นหนี้สินกันมากมาย ปกติก็ถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่แล้วจากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานซึ่งมีค่าใช้จ่ายซับซ้อน อีกทั้งเมื่อหลังจากการพิสูจน์สัญชาติเรียบร้อยแล้ว แรงงานต้องทำงานใช้หนี้ หรือถูกหักเงินจากค่าจ้างจนกว่าจะครบกำหนด เพราะในกระบวนการ

พิสูจน์สัญชาติที่มีช่องว่างให้กับพวกนายหน้าเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่รู้จบรู้สิ้น เรื่องเงินในการพิสูจน์สัญชาตินั้นคงไม่เป็นไรมาก แรงงานบางคนบอกว่าทำงานใช้หนี้ได้ แต่ปัญหาในการถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มนายหน้าอยากให้ง่าย

ในส่วนปัญหาที่แรงงานได้พบหลังจากการได้เป็นแรงงานถูกกฎหมายแล้วนั้น เป็นปัญหาที่พบได้ในกรณีของการทำใบขับขี่ ซึ่งแรงงานต้องขอใบแจ้งรับรองถิ่นที่อยู่จากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง เพื่อนำไปเป็นเอกสารประกอบการยื่นขอทำใบอนุญาตขับขี่ โดยต้องเสียเงินได้ไต่ะถึง 1,000 บาท รวมถึงกรณีที่ต้องรายงานตัวต่อ ตม. ทุก 90 วัน แรงงานซึ่งมีการศึกษาไม่สูงนัก ไม่สามารถลงลายมือชื่อภาษาอังกฤษได้ ต้องเสียค่าจ้างลงลายมือชื่อภาษาอังกฤษครั้งละ 50 บาท อีกด้วย

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษากลุ่มที่ผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ สรุปได้ว่า

จากการศึกษา พบว่า แรงงานไทใหญ่ที่เคยและผ่านการพิสูจน์สัญชาติแล้ว จำนวน 13 คน ซึ่งกลุ่มที่ได้รับพาสปอร์ตและได้รับการอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยในขั้นตอนของเอกสารโดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก ที่สามารถผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ รวมถึงมีพาสปอร์ต และได้รับใบอนุญาตทำงานจนกลายเป็นแรงงานถูกกฎหมาย อีกทั้งยังสามารถทำใบขับขี่ได้อีกด้วย

สำหรับประเด็นปัญหาที่พบในกระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้น ประเด็นในเรื่องค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์สัญชาติที่ไม่เท่ากัน บางคนจ่ายในราคาที่ต่ำสุดเพียง 4,800 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ต้องดำเนินการผ่านนายหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานที่มาการศึกษา จึงสามารถเข้าไปดำเนินการติดต่อกับบริษัทที่รับดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนรายงานกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะติดต่อผ่านนายหน้า ซึ่งมักจะมียค่าใช้จ่ายที่สูงกว่า ถึง 6,000 – 10,000 บาท เนื่องเพราะการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของนายหน้าที่เข้ามาดำเนินการแทนในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ในส่วนปัญหาที่แรงงานได้พบหลังจากการได้เป็นแรงงานถูกกฎหมายแล้วนั้น เป็นปัญหาที่พบได้ในกรณีของการทำใบขับขี่ ซึ่งแรงงานต้องขอใบแจ้งรับรองถิ่นที่อยู่จากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง เพื่อนำไปเป็นเอกสารประกอบการยื่นขอทำใบอนุญาตขับขี่ โดยต้องเสียเงินได้ไต่ะถึง 1,000 บาท

รวมถึงกรณีที่ต้องรายงานตัวต่อ ตม. ทุก 90 วัน แรงงานซึ่งมีการศึกษาไม่สูงนัก ไม่สามารถลงลายมือชื่อภาษาอังกฤษได้ ต้องเสียค่าจ้างลงลายมือชื่อภาษาอังกฤษครั้งละ 50 บาท อีกด้วย

สรุปภาพรวมด้านแนวทางแก้ไขปัญหาระบบการพิสูจน์สัญชาติ

- รัฐบาลควรประสานกับรัฐบาลพม่ามาดำเนินการกระบวนการพิสูจน์สัญชาติในประเทศไทย มากกว่าการที่แรงงานเหล่านี้จะต้องเดินทางไปพิสูจน์สัญชาติยังแนวชายแดน เพื่อช่วยลดการใช้นายหน้าซึ่งทุจริตแสวงหาประโยชน์จากแรงงานโดยไม่จำเป็น และป้องกันการเป็นเหยื่อของกระบวนการการค้ามนุษย์เช่นเดียวกับการที่พวกเขาเดินทางไปยังชายแดนกับนายหน้าที่ไม่ได้รับการควบคุม
- ภาครัฐควรควบคุมบริษัทเอกชนที่ช่วยดำเนินการในการพิสูจน์สัญชาติให้กับนายจ้างและแรงงานข้ามชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้บริษัทเหล่านี้ได้แสวงหาประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติโดยเรียกเก็บค่าบริการสูงเกินสมควร และภาครัฐควรบังคับให้บริษัทเอกชนเหล่านี้ต้องจดทะเบียนกับกรมการจัดหางาน และควรจัดตั้งเครื่องมือในการรับเรื่องร้องเรียนจากแรงงานข้ามชาติในแง่ของการแสวงหาประโยชน์

5.2.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนนายจ้างที่มีแรงงานไทใหญ่ อยู่ในสถานประกอบการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนนายจ้างผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ประกอบการที่มีแรงงานไทใหญ่ อาศัยและทำงานอยู่ด้วยในสถานประกอบการนั้นๆ จำนวน 4 ราย ที่จำเป็น จะต้องจ้างแรงงานต่างด้าวในกิจการ แบ่งเป็นนายจ้างที่ทำงานรับเหมาก่อสร้างจำนวน 2 ราย และนายจ้างจากสถานประกอบการร้านหมูกระทะ 1 ราย นายจ้างที่มีคนรับใช้ป็นแรงงานไทใหญ่ 1 ราย

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้สามารถสรุปและรวบรวมผลการศึกษาได้ ดังนี้

สาเหตุที่นายจ้างผู้ประกอบการตัดสินใจจ้างแรงงานไทใหญ่ รวมถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานจำนวนแรงงานในสถานประกอบการ และสวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน

จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการร้านหมูกระทะรายหนึ่ง ในย่านคูเมืองเชียงใหม่ เพศชาย อายุ 49 ปี ให้ข้อมูลว่า ร้านหมูกระทะดังกล่าวดำเนินกิจการมาได้ 6 ปี เดิมพื้นที่ร้านหมูกระทะเป็นร้าน

จำหน่ายสินค้ามือสอง ซึ่งในช่วง 6 – 7 ปีก่อน ร้านหมูกระทะกำลังบูมสุดขีดในเมืองเชียงใหม่ ภายหลังจึงปรับปรุงร้านเดิมมาทำเป็นร้านหมูกระทะ ในระยะเริ่มแรกของกิจการได้รับพนักงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานคนไทย แต่เนื่องด้วยงานในร้านหมูกระทะเป็นงานที่หนัก ทั้งในด้านงานบริการและในด้านของการเตรียมสินค้าที่จะนำมาให้กับลูกค้า ลูกค้าคนไทยเริ่มอดอดในการทำงาน และเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้น หลายรายก็ลาออกไป เพื่อนที่รู้จักกันได้แนะนำแรงงานต่างด้าวให้มาทำงานด้วยจำนวนหนึ่งจึงได้รับไว้ ปัญหาที่ได้พบแรกๆคือ การสื่อสารของตัวแรงงานกับลูกค้าซึ่งบ่อยครั้งที่ตัวแรงงานจะสื่อสารกับลูกค้าไม่รู้เรื่อง ทางนายจ้างจึงจัดให้มีหัวหน้าดูแลในแต่ละโซนของร้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทย พวกนี้จะมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการคิดค่าบริการและรับออเดอร์ต่างๆ ส่วนแรงงานไทใหญ่จะทำหน้าที่ในด้านการยกเตา จุดไฟกระทะ ทำความสะอาด เตรียมทุกอย่างที่จำเป็นในงานบริการด้านหมูกระทะ ไม่ว่าจะเป็นการหั่นผัก จัดเตรียมเนื้อสัตว์ต่างๆ ซึ่งงานพวกนี้ แรงงานไทใหญ่ไม่เกลียดที่จะทำและทำได้ดียิ่งด้วย

งานในร้านหมูกระทะ งานหนักส่วนใหญ่จะอยู่ที่การเตรียมวัตถุดิบ และการทำความสะอาดอุปกรณ์ งานแบบนี้แรงงานไทยไม่ชอบทำ แถมยังขี้บ่น นายจ้างจึงตัดปัญหาด้วยการให้แรงงานต่างด้าวทำทั้งหมด โดยปัจจุบันที่ร้านมีแรงงานไทใหญ่ที่ทำงานอยู่ด้วยจำนวน 11 คน โดยส่วนใหญ่ถือบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง บางส่วนถือบัตรผู้ที่ไม่สถานะทางทะเบียน และบางคนไม่มีเอกสารรับรองใดๆเลย แต่เพื่อนแรงงานด้วยกันพามาทำงานด้วย คนส่งสารจึงให้ทำงานด้วย

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงสาเหตุที่นายจ้างกลัวที่จะจ้างแรงงานในส่วนที่ผิดกฎหมายเข้ามาทำงาน นายจ้างให้เหตุผลว่า “แรงงานเหล่านี้จุกใจ บางทีมีเจ้าหน้าที่มาตรวจเขารู้ตัวก่อนเราเสียอีก บางทีเจ้าหน้าที่มาเรามองหาลูกน้องเราด้วยความเป็นห่วง แต่ก็มองไม่เห็นเสียแล้ว พอเจ้าหน้าที่ไปลูกน้องเราก็ก๊มา ถามว่าไปหลบที่ไหนรู้ได้ยังไงว่าเจ้าหน้าที่มาก็ไม่ยอมบอก ส่วนการเข้ามาตรวจของเจ้าหน้าที่ก็มาไม่บ่อยนัก บางทีก็มาเป็นพิธีเท่านั้น ส่วนตัวไม่ได้เกรงว่าจะถูกตรวจอะไรมากนักบางทีเจ้าหน้าที่เขาก็เห็นใจเพราะว่ากิจการเราไม่ได้ใหญ่โตอะไรมากนัก เดือนไหนที่ส่งค่าธรรมเนียมพิเศษให้อยู่แล้ว อย่างที่ร้านมีลูกน้องที่ผิดกฎหมายอยู่ 2 คน เขาคิดหัวละ 500 บาท เดือนหนึ่งก็จ่าย 1,000 บาท ซึ่งก็ถือว่าไม่มาก บางทีเขาจะมาตรวจเขาก็โทรบอกเราก่อน”(สัมภาษณ์วันที่ 26 มีนาคม 2554)

ในประเด็นของการจ้างงานและสวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างแรงงานในส่วนที่มีบัตรเป็นรายวัน วันละ 120 บาท ส่วนพวกที่ไม่มีบัตร จ่ายวันละ 85 บาท ส่วนใหญ่จะได้ทิปรวมวันละหลายบาท พวกที่มีบัตรส่วนใหญ่จะเช่าที่พักกันเอง ส่วนที่ไม่มีบัตรพักอยู่ที่ร้าน โดยเจ้าของร้านทำห้องพักไว้ให้นอนได้ 2 คน สำหรับวันหยุด ทางร้านจะหยุด ทุกวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือน โดยร้านจะเปิด

บริการทุกวัน เริ่มงานกันตั้งแต่ บ่ายโมง โดยเป็นการเตรียมวัตถุดิบต่างๆ ที่พ่อค้านำมาส่งให้ถึงร้าน สี่โมงเย็นจึงเริ่มเปิดร้าน และปิดร้านในช่วงระหว่างตีหนึ่งถึงตีสอง แล้วแต่ว่าจะมีลูกค้าเข้ามาใช้บริการ ในช่วงนั้นหรือไม่

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงาน เจ้าของร้านได้ให้ข้อมูลว่าแรงงานส่วนใหญ่เป็น แรงงานที่เคยทำงานมาด้วยกันตั้งแต่เมื่อตอนเปิดร้านซึ่งเพื่อนเป็นคนแนะนำและหามาให้ และส่วนที่ รับเข้ามาเพิ่มทีหลัง(รวมถึงแรงงานที่ผิดกฎหมาย) ได้มาจาก การชักชวนแนะนำมาจากลูกน้องเดิมที่ ทำงานอยู่ที่ร้านพาเข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน

จากการสัมภาษณ์ เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง เพศชาย อายุ 39 ปี พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ ดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้างมาแล้ว 6 – 7 ปี โดยมีคนงานในบริษัทประมาณ 30 คน เป็นแรงงานไทย 3 คน ซึ่งได้แก่ วิศวกร โฟร์แมน และหัวหน้าช่าง นอกจากนั้นเป็นลูกจ้างที่เป็นแรงงานไทใหญ่ทั้งสิ้น ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยบางคนเข้ามาทำงานกับทางบริษัททั้งสามีและภรรยา และนำลูกมา อาศัยอยู่ที่ไซต์งานที่พักด้วย แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นแรงงานไร้ฝีมือแต่ขยันและเรียนรู้งานเร็ว โดย แบ่งแรงงานไทใหญ่ออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มไร้ฝีมือ กลุ่มนี้จะทำงานในหน้าที่ ยกของ ผสมปูน ฯลฯ ซึ่งพวกนี้เป็นแรงงานที่รอการพัฒนาฝีมือต่อไป ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นแรงงานที่ทำงานก่อสร้างมานาน และมาอยู่บริษัท กลุ่มนี้จะรับผิดชอบในงานประเภท ก่ออิฐ ฉาบปูน ปูกระเบื้อง เดินท่อ เป็นต้น แรงงานฝีมือส่วนใหญ่จะรับค่าจ้างเป็นรายเดือน บางรายมีบัตรอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย (ผ่าน การพิสูจน์สัญชาติ) ได้รับค่าแรงเป็นรายเดือน บางคนเคยขอรับค่าแรงถึงเดือนละ 9,500 บาท แต่ นายจ้างตัดสินใจไม่จ้างต่อ เพราะเกรงจะมีลูกน้องรายอื่นๆ จะทำตาม แรงงานส่วนใหญ่รับค่าจ้างเป็น รายวัน วันละ 120 – 200 บาท โดยมีวันหยุดให้ทุกวันอาทิตย์

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงวิธีการได้มาของแรงงานเหล่านี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า เริ่มแรกได้จากการสอบถามจากเพื่อนในวงการก่อสร้างด้วยกัน โดยหัวหน้าช่างก่อสร้างของบริษัทเพื่อซึ่งเป็นชาวไท ใหญ่ ได้จัดหาและแนะนำแรงงานมาให้ในระยะเริ่มแรก และต่อมาเมื่อเริ่มรับงานก็เริ่มมีแรงงานต่าง ด้าวเข้ามาสอบถามในการทำงานด้วยตนเองถึงไซต์งาน นอกจากนี้บางครั้งมีผู้ประกอบการเจองานใน ลักษณะงานด่วนเข้ามา แรงงานไม่พอ บางครั้งก็มักไปรับแรงงานแถวถนนอักษะ ย่านช้างเผือก ซึ่งจะมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากรอขายจ้างอยู่ริมถนนสองข้างทาง ซึ่งแรงงานเหล่านี้ จะเรียกค่าแรงวันละ 150 บาท

ส่วนเหตุผลในการเลือกจ้างแรงงานไทใหญ่เหล่านี้เข้ามาทำงาน ผู้สัมภาษณ์กล่าวว่า เรื่องที่เป็น ปัญหาขณะนี้ก็คือ แรงงานไร้ฝีมือกับแรงงานที่ใช้ทักษะ (กลุ่มอาชีพะ) จะขาดแคลนมาก ในทางกลับกัน

แรงงานที่มีการศึกษาสูงระดับปริญญาตรีขึ้นไปกลับว่างงาน โดยเฉพาะงานในกิจการรับเหมาก่อสร้างเป็นงานหนักที่ต้องใช้แรงงานเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งงานก่อสร้างเหล่านี้เป็นงานที่คนไทยไม่นิยมทำกัน เพราะเป็นงานที่หนักและค่าแรงน้อย จึงจำเป็นต้องจ้างงานในกิจการก่อสร้างส่วนใหญ่นิยมใช้แรงงานต่างด้าว เพราะแรงงานไทใหญ่เหล่านี้ส่วนใหญ่มีความขยัน ไม่เกียจงาน ชอบเรียนรู้งาน อีกทั้งอัตราค่าจ้างยังต่ำกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานคนไทย

ขณะนี้ภาคก่อสร้างกำลังประสบปัญหาแรงงานก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่ขาดแคลนไม่ต่ำกว่า 100,000 คน จากทั้งระบบในตลาดมีอยู่ 2 - 3 ล้านคน และมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยสาเหตุหลักมาจากถูกแย่งตัวไปทำงานในไซต์ก่อสร้างโครงการจัดสรรที่มีค่าล่วงเวลา (OT)

จากการสัมภาษณ์นายจ้างหญิงซึ่งมีแรงงานไทใหญ่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน และคนรับใช้ในบ้าน นายจ้างคนดังกล่าว อายุ 68 ปี เธอให้ข้อมูลว่า พักอาศัยอยู่กับลูกซึ่งเป็นข้าราชการอยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งลูกของเธอจะกลับมาเยี่ยมเธอเดือนละ 2 ครั้ง ดังนั้นลูกของเธอจึงจ้างแรงงานต่างด้าวเพศหญิงมาช่วยดูแลเธออยู่ที่บ้าน โดยลูกของเธอเป็นธุระจัดหาและจ่ายค่าจ้างรายเดือนให้กับแรงงานคนดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับลูกของเธอซึ่งเป็นนายจ้างของแรงงานต่างด้าว ได้ข้อมูลดังนี้ เธอตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อนเป็นคนแนะนำ เพราะเธอคิดว่าแรงงานต่างด้าวชาวไทใหญ่เพศหญิงน่าจะเป็นคนที่ไว้ใจได้ และโดยเฉพาะพื้นเพเดิมของแม่เธอก็เป็นคนแม่ฮ่องสอนสามารถพูดภาษาไทยใหญ่ได้ ทำให้มีคนมาอยู่ด้วยแม่จะได้ไม่เหงา เธอยื่นขอโควตาแรงงานจากสำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้นปี 2553 โดยขอขึ้นทะเบียนอนุญาตทำงานให้กับแรงงาน เสียค่าธรรมเนียม 1,900 บาท ค่าตรวจสุขภาพประกันสุขภาพ 1,900 บาท รวมทั้งสิ้น 3,600 บาท โดยเธอให้ค่าจ้างแรงงานเดือนละ 3,500 บาท และเมื่อปลายปีที่ผ่านมา เธอได้นำแรงงานไปพิสูจน์สัญชาติผ่านบริษัทที่รับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ 5,600 บาท

ข้อมูลการสัมภาษณ์นายจ้างผู้ประกอบการต่อปัญหากระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

จากการสัมภาษณ์นายจ้างผู้ประกอบการ นายจ้าง/สถานประกอบการต่างๆ จำนวน 4 ราย ที่จำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวในกิจการ แบ่งเป็นนายจ้างที่ทำงานรับเหมาก่อสร้างจำนวน 2 ราย และนายจ้างจากสถานประกอบการร้านหมูกระทะ 1 ราย นายจ้างที่มีคนรับใช้เป็นแรงงานไทใหญ่ 1 ราย โดยนายจ้างทั้ง 4 รายให้ข้อมูลตรงกันว่าการดำเนินการให้แรงงานเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น มักจะพบกับปัญหาค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องตามกฎหมายมีราคาสูง

มาก และไม่เอื้อหรือไม่สนับสนุนจึงให้นายจ้างบางส่วนนำแรงงานให้เข้าระบบที่ถูกต้อง โดยนายจ้างกล่าวว่า เสียค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนกันมากต่อไปอนุญาตทำงานกันไม่กี่เดือน พอใบอนุญาตทำงานหมดทางภาครัฐก็เรียกให้ไปเสียอีกแล้วซึ่งซ้ำซ้อนกัน กว่าที่จะจดทะเบียนให้ถูกต้องต่อแรงงานต่างด้าวคนหนึ่ง ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นหมื่นบาทต่อคน บางทีแรงงานทำงานอยู่ไม่นานก็หลบหนีหรือเปลี่ยนงานไปเรื่อยๆ ทำให้นายจ้างรู้สึกเสียใจที่อุตสาหกรรมค่าจดทะเบียนให้ถูกต้องไปแล้ว ก็เปลี่ยนงานหรือลาออกอีกเป็นต้น

สำหรับนายจ้างที่ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างกล่าวว่า จะจดทะเบียนให้ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม อย่างไรก็ตามก็ต้องจ่ายค่าเบี้ยบำนาญทางต่อหัวต่อเดือนอยู่แล้ว จึงไม่สนใจให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวไปเข้าระบบให้ถูกต้องดังกล่าว

สำหรับข้อคิดเห็นของนายจ้างต่อระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยนายจ้างผู้ให้ข้อมูลมองว่า ระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยมักจะเปลี่ยนแปลงไปไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับนโยบายของฝ่ายการเมือง เก็บค่าธรรมเนียมที่ซ้ำซ้อน และไม่ตรงกับสภาพการจ้างของนายจ้างผู้ประกอบการ เช่น งานก่อสร้าง นายจ้างก็ต้องไปปรับงานก่อสร้างในพื้นที่อื่นๆ ที่มี ไซต์งานตามโครงการต่างๆ เวลาจะขนย้ายคนงานที่หนึ่ง ก็ต้องเตรียมทำใจที่จะต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมพิเศษรายทางตามพื้นที่อื่นๆ ที่จะต้องขนย้ายแรงงานผ่าน อีกทั้งกรณีการจะนำแรงงานออกรับงานในไซต์งานนอกเขตจังหวัดครั้งนั้นจะจดทะเบียนเพิ่มสถานที่ทำงานอีกจังหวัดหนึ่ง ก็ทำงานไม่นาน ก็ต้องย้ายสถานที่ทำงานไปสถานที่อื่นอีก

สำหรับการพิสูจน์สัญชาติแรงงานไทใหญ่ที่ผ่านมา นั้น ในกรณีบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่มีลูกจ้างไทใหญ่จำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้ไปพิสูจน์สัญชาติ เพราะนายจ้างยังไม่มีเงินพอที่จะไปจ่ายค่าพิสูจน์สัญชาติดังกล่าว เช่น มีลูกจ้างแรงงานไทใหญ่ 30 คน ๆ ละ ประมาณ 4,800 บาท ก็เป็นจำนวนเงินหลายแสนบาท อีกทั้งกระบวนการพิสูจน์ไม่เป็นระบบมาตรฐานนัก มีนายจ้างจำนวนหนึ่งให้ความเห็นว่า บางครั้งในการโทรไปที่ศูนย์พิสูจน์สัญชาติแล้ว โทรทั้งวันก็ไม่เคยมีเจ้าหน้าที่รับสายเลยเป็นต้น

ในอีกกรณีหนึ่งนายจ้างให้ความเห็นว่า แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จำนวนมาก เปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้างบ่อยมาก ทำให้งานหรือกิจการของนายจ้างสถานประกอบการต่างๆ ได้รับผลกระทบ ปัญหาการโอนย้ายแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ กระทั่งแรงงานควรจะออกมาตรการ กำกับดูแลหรือมีกระบวนการร่วมมือกับกระทรวงแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน ในการกำกับดูแลคนงานต่างด้าว มีบทลงโทษหรือมีมาตรการที่ชัดเจน เพื่อช่วยเหลือนายจ้างผู้ประกอบการคนไทยต่างๆ อย่างจริงจังด้วย

โดยตัวแทนนายจ้างผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าทุกวันนี้ นายจ้างสถานประกอบการต่างๆ ที่จ้างแรงงานต่างด้าว มีความวิตกกังวลว่า คนงานต่างด้าวของตนจะหลบหนีหรือจะเปลี่ยนงานเมื่อใด ไปแล้วจะทำความเสียหายให้นายจ้าง/สถานประกอบการเท่าใด ครั้นจะคิดตาม ก็ไม่รู้ว่าอยู่ที่ใด เป็นต้น กระทรวงแรงงานไม่ร่วมมือกับกระทรวงแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน แลกเปลี่ยนข้อมูลแรงงานต่างด้าวดังกล่าว และกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลแรงงานต่างด้าวเหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ของนายจ้างและลูกจ้างด้วย

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวแทนนายจ้างที่มีแรงงานไทใหญ่ อยู่ในสถานประกอบการในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตัวแทนนายจ้างที่มีแรงงานไทใหญ่ อยู่ในสถานประกอบการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า

ประเด็นในความจำเป็นที่จะต้องมีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวไว้ในธุรกิจหรือกิจการของตนนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจ้างงานแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ เพราะเนื่องด้วยธุรกิจหรือกิจการที่ทำนั้น หาแรงงานภายในประเทศที่เป็นคนไทยทำยากเนื่องด้วยเป็นงานที่หนัก รวมถึงคนไทยก็ขี้งานและเรียกร้องค่าจ้างที่สูง ซึ่งแตกต่างจากแรงงานต่างด้าวที่ไม่ขี้งาน และค่าจ้างแรงงานก็ไม่สูงมากนัก ส่วนประเด็นในเรื่องของการ ได้มาซึ่งแรงงานต่างด้าว ที่เข้ามาทำงานในธุรกิจหรือกิจการนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวว่า แรงงานส่วนใหญ่เข้ามาทำงานโดยการแนะนำต่อกันมาจากเพื่อนของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในธุรกิจหรือกิจการของผู้ให้ข้อมูลอยู่ก่อนแล้ว

สำหรับในประเด็นปัญหากระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้น ผู้ให้ข้อมูล ให้ข้อมูลตรงกันว่า การดำเนินการให้แรงงานเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น มักจะพบกับปัญหาค่าใช้จ่ายที่มีราคาสูงมาก และไม่เอื้อหรือไม่สนับสนุนจูงใจให้นายจ้างบางส่วนนำแรงงานให้เข้าระบบที่ถูกต้อง รวมถึงเมื่อนำแรงงานเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องโดยเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากแล้ว แรงงานกลับหนีหรือลาออกเพื่อเปลี่ยนงาน ทำให้นายจ้างต้องผิดหวังและเสียประโยชน์ที่ควรจะได้รับ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งยังกล่าวถึงเรื่องการจะนำแรงงานเหล่านี้ให้เข้าระบบอย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม อย่างไรก็ตามก็ต้องจ่ายค่าเบี้ยขั้ยรายทางต่อหัวต่อเดือนอยู่แล้ว จึงไม่จูงใจให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวไปเข้าระบบที่ถูกต้อง

สรุปภาพรวมด้านแนวทางแก้ไขปัญหาระบบการพิสูจน์สัญชาติ

- รัฐควรกำหนดโควตาการอนุญาตจ้างแรงงานตามความเหมาะสมเป็นจริง โดยเฉพาะในอาชีพที่ขาดแคลน โดยมีมาตรการที่เข้มข้นในการจัดสรรโควตาตามความเป็นจริง และให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนการเลิกจ้างและการจ้างงานแรงงานต่างด้าว ตามจำนวนโควตาเท่านั้น โดยแรงงานต่างด้าวที่ตกงาน จะอนุญาตให้หางานใหม่ให้ได้ในระยะเวลาหนึ่ง (หากหาไม่ได้ก็ให้มีมาตรการผลักดัน) โดยต้องทำงานกับนายจ้างที่มีโควตาเท่านั้น
- ควรมีมาตรการที่มุ่งใจให้นายจ้างนำแรงงานให้เข้าสู่ระบบอย่างถูกต้อง เช่น มาตรการทางด้านการลดหย่อนภาษี และควบคุมกลุ่มกระบวนกรแสวงหาผลประโยชน์จากนายจ้างที่มีแรงงานผิดกฎหมาย

5.2.4 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มบริษัทผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติจำนวน 1 ราย ซึ่งได้ให้ข้อมูลสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีของกลุ่มที่ตกค้างจากกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติแห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้อธิบายถึงปัญหาแรงงานต่างด้าวตกค้างจากนโยบายการเร่งรัดการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวของกรมการจัดหางาน

สืบเนื่องจากในปี 2552 ทางกระทรวงแรงงานโดยกรมการจัดหางานได้ประกาศให้แรงงานต่างด้าวที่ลอบเข้ามาทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตในประเทศไทย ให้ไปขึ้นทะเบียนต่ออำเภอหรือเขต เพื่อทำทะเบียนบ้านชั่วคราว(ตร.38/1) เพื่อขอผ่อนผันชั่วคราวอยู่ในราชอาณาจักร และขออนุญาตการทำงานไว้ชั่วคราวไม่เกินหนึ่งปี เพื่อรอการพิสูจน์สัญชาติจากประเทศต้นทางและดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายแก่แรงงานต่างด้าวทั้งสามสัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา นั้น

เมื่อแรงงานต่างด้าวหรือนายจ้างแรงงานต่างด้าวดังกล่าวไปขอผ่อนผันไว้ชั่วคราวและขออนุญาตทำงานทำงานไว้หนึ่งปีเมื่อปี 2552 แล้ว ซึ่งจะครบกำหนดการได้รับอนุญาตทำงานหนึ่งปีในปี 2553 แล้วแต่ช่วงเวลาที่ได้รับอนุญาตทำงาน เช่น ขออนุญาตทำงานไว้ในเดือนมิถุนายน 2552 หรือเดือนกรกฎาคม 2552 หรือเดือนสิงหาคม 2552 ก็จะครบกำหนดการอนุญาตทำงานไว้ในเดือนมิถุนายน 2553 เดือนกรกฎาคม 2553 หรือเดือนสิงหาคม 2553 แล้วแต่กรณี เป็นต้น

ต่อมาเมื่อประมาณเดือนมกราคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553 นายจ้างหรือผู้ประกอบการต่างๆ ได้รับหนังสือแจ้งจากกรมการจัดหางาน ให้นำแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติตามที่ได้ขึ้นทะเบียนผ่อนผัน

ไว้แล้วดังกล่าว ไปยื่นขอพิสูจน์สัญชาติและต่อใบอนุญาตทำงานให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 มิฉะนั้น จะถูกจับกุมและผลักดันออกนอกประเทศ เนื่องจากใบอนุญาตทำงาน กรมการจัดหางาน ประกาศให้หมดอายุทำงานภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 พร้อมกันทั้งประเทศตามนโยบายของ กรมการจัดหางานและกระทรวงแรงงานเป็นต้นนั้น

จากกรณีดังกล่าว ทำให้มีนายจ้างและแรงงานต่างด้าวดังกล่าว ตกค้างจากการไปดำเนินการเมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ 2553 ที่ผ่านมา เนื่องมาจากหลายสาเหตุ อาทิเช่น กรณีแรงงานต่างด้าวดังกล่าวเปลี่ยน งานเปลี่ยนนายจ้าง ในช่วงเวลาเดือนกุมภาพันธ์ 2553 เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานก็ไม่รับดำเนินการให้ แจ้งว่าไม่รับเรื่อง เป็นต้น ทั้งที่เป็นสิทธิของนายจ้างและแรงงานต่างด้าวในการขอลดทะเบียน เปลี่ยนแปลงการทำงาน หรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน

นอกจากนี้เองยังมีนายจ้าง รวมทั้งแรงงานต่างด้าวอีกจำนวนไม่น้อย ที่เข้าใจว่า ตนเองมีสิทธิ ได้รับอนุญาตทำงานตามที่กรมการจัดหางานอนุญาตไว้เป็นเวลาหนึ่งปี ที่จะครบกำหนดในเดือน มิถุนายน 2553 เดือนกรกฎาคม 2553 เดือนสิงหาคม 2553 หรือเดือนกันยายน 2553 เพราะยังไม่ครบ เวลาตามใบอนุญาตหรือตามใบเสร็จรับเงินค่าอนุญาตทำงาน เป็นต้น

ปรากฏว่า เมื่อนายจ้างหรือแรงงานต่างด้าวดังกล่าวไปติดต่อเจ้าหน้าที่กรมการจัดหางาน ก็แจ้ง ว่า หมดระยะเวลาการต่อใบอนุญาตทำงานเนื่องจากล่วงเลยระยะเวลาวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ดังกล่าว แล้ว เป็นต้น

ตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติผู้ให้ข้อมูลว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากการดำเนินงานที่ กรมการจัดหางานที่ไม่ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่ให้อำนวยความสะดวกในการประชาชนในการบริการทางปกครอง และมีวิธีการปฏิบัติงานหลายมาตรฐานการทำงาน บางสำนักงานจัดหางาน ก็ให้ชำระค่าค่าขอจำนวน 100 บาทไว้ก่อน ส่วนที่เหลือค่อยมาดำเนินการ ภายหลัง บางสำนักงานจัดหางานก็ปฏิเสธไม่รับคำขอให้ทันที เป็นต้น ทำให้ก่อให้เกิดความสับสนและ เกิดปัญหาแก่นายจ้างและแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างมากดังกล่าว

ในความเห็นส่วนตัวของตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ทาง กระทรวงแรงงานและหน่วยงานของรัฐ ควรจะเปิดโอกาสให้นายจ้างนำแรงงานที่เคยมีประวัติการ รายงานตัวและขึ้นทะเบียนผ่อนผันไว้ต่อกรมการจัดหางานเมื่อปี 2552 ไว้แล้ว ไปใช้สิทธิดำเนินการยื่น ขอพิสูจน์สัญชาติและต่อใบอนุญาตทำงานได้ และให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้เสร็จสิ้นภายในเดือน กุมภาพันธ์ 2555 ตามนโยบายของรัฐบาลในการเร่งรัดการพิสูจน์สัญชาติสำหรับแรงงานต่างด้าวที่

ลักลอบเข้าเมืองดังกล่าวต่อไปได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบดังกล่าว

ขณะเดียวกัน ภาครัฐควรจะดำเนินการเข้มงวดกวดขันหรือป้องกันและปราบปรามเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ยังไปแสวงหาประโยชน์หรือรู้เห็นเป็นใจกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยเรียกเก็บรายหัวเป็นต่อเดือนหรือต่อคราว เพื่อจัดระบบการบริหารแรงงานต่างด้าวให้ลุล่วงต่อไป และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการต่อไปอนุญาตทำงานก็ดี ในการจดทะเบียนหรือเปลี่ยนแปลงสถานะของนายจ้างหรือลูกจ้างก็ดี ควรจะมีการดำเนินงานที่โปร่งใส รวดเร็วและเป็นธรรม มีมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ เฉกเช่นเดียวกันการดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมที่ได้รับการยอมรับในขณะนี้ เป็นต้น

สัมภาษณ์ตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ ถึงขั้นตอนการดำเนินการพิสูจน์สัญชาติของบริษัทที่รับดำเนินการฯ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมานำเสนอเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเปรียบเทียบกับขั้นตอนการดำเนินการที่หน่วยงานราชการได้กำหนดขึ้น ซึ่งการดำเนินการของบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาตินั้น ทางผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวนั้น การดำเนินการพิสูจน์สัญชาตินั้นจะมีขั้นตอนของทางราชการ ที่นายจ้างและแรงงานจะต้องดำเนินการจนกว่าจะได้รับพาสปอร์ต และวีซ่าเข้าประเทศไทยยุ่งยากซับซ้อนมาก หากนายจ้างและแรงงานดำเนินการผ่านบริษัทฯ จะรวบรัดการดำเนินการทุกขั้นตอนให้สั้นที่สุด และสะดวกที่สุดต่อนายจ้างและแรงงาน ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาที่สนใจต่อไป

(การพิสูจน์สัญชาติต้องเป็นเฉพาะแรงงานที่เคยขึ้นทะเบียนไว้แล้ว) กรณีปกติ ถ้า

นายจ้างที่ต้องการจะดำเนินการเรื่องขอพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่าให้แก่ลูกจ้าง เพื่อไปทำพาสปอร์ตและขอวีซ่าด้วยตนเองนั้น จะมีขั้นตอนของทางราชการ ที่นายจ้างจะต้องดำเนินการจนกว่าจะได้รับพาสปอร์ต และวีซ่าเข้าประเทศไทย เพื่อมาทำงานรวมทั้งสิ้น 11 ขั้นตอน หากนายจ้างต้องการใช้บริการของบริษัทฯ ในการดำเนินการดังกล่าว บริษัทฯ จะรวบรัดการดำเนินการทุกขั้นตอนให้สั้นที่สุด และสะดวกที่สุดต่อนายจ้าง และแรงงานพม่า ทั้งนี้ นายจ้างไม่ต้องไปดำเนินการยื่นขอพิสูจน์สัญชาติด้วยตนเอง เพียงแต่มอบอำนาจให้บริษัทฯ ดำเนินการแทนเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 1 ให้แรงงานสมัครเป็นสมาชิก เมื่อนายจ้างประสงค์จะมอบหมายให้บริษัท
ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้กับแรงงาน บริษัทฯ จะคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทำบัตรสมาชิก
ให้แก่แรงงานพม่า และบริการกรอกเอกสารให้ทุกขั้นตอน 2,000 บาทต่อคน (สองพันบาท) เงินจำนวน
นี้ ต้องจ่ายในวันที่สมัครเป็นสมาชิก

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัน/ เวลาเดินทาง เมื่อได้รับการตอบรับการพิสูจน์สัญชาติแรงงาน
พม่าจากรัฐบาลพม่า บริษัทฯ จะประสานงานกับนายจ้างเพื่อกำหนดวัน/ เวลา/ นัดหมาย เตรียมเดินทาง
นายจ้างจะต้องนำเงินค่าบริการรายละ 4,000 บาท (สี่พันบาท) ฝากกับแรงงานพม่ามาในวันเดินทางไป
พิสูจน์สัญชาติ ที่ด่านท่าขี้เหล็ก จังหวัดเชียงราย โดยใช้เวลาเดินทางไป-กลับ รวม 1 วัน สำหรับเงิน
จำนวน 4,000 บาทนี้ จะครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเกี่ยวกับเอกสารทุกขั้นตอน ทั้งใน
ฝั่งไทย และฝั่งพม่า รวมค่าอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ ค่าพาหนะเดินทางทั้งในฝั่งไทยและพม่า ค่าที่พัก
ระหว่างรอการดำเนินการ เอกสารที่ต้องใช้ 1. สำเนาบัตรประชาชนของแรงงานพม่า (ถ้ามี) จำนวน 2
ชุด 2. สำเนาทร.38/1 จำนวน 2 ชุด 3. หนังสือพิสูจน์สัญชาติที่เขียนภาษาพม่า 4. ใบรับคำขอพิสูจน์
สัญชาติ จะมีเลขพิสูจน์ (KB , DOE , SK , SPK , CBI) 5. รูปถ่าย 1 นิ้ว 4รูป

หมายเหตุ นายจ้างต้องมอบเงินสดจำนวน 500 บาท (ห้าร้อยบาท) ให้ลูกจ้าง นำติดตัว
ไปจ่ายค่าซื้อของเพิ่มเติม เช่น ชองสำหรับใส่พาสปอร์ต

นอกจากนี้แล้วบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติยังได้มีบริการเพิ่มเติมอื่นๆอีกเช่น
หลังรับพาสปอร์ตมาแล้วบริษัทฯ จะบริการรับดำเนินการในเรื่องอื่นๆเช่น

1. ประทับตราหนังสือ รายงานตัวทุก 90 วัน โดยเจ้าของพาสปอร์ตไม่ต้องไป 200บาท/คน
2. ต่ออายุงาน ใบอนุญาตทำงาน สีเขียว (work permit) ค่าบริการ 1000บาท/คน
3. บริการขอใบอนุญาต (โควตา) ให้ผู้ประกอบการเพื่อรองรับแรงงานพม่า โควต้าละ 1000

บาท

4. บริการ ย้าย เปลี่ยน นายจ้างทุกจังหวัด 2,500 บาท ต่อคน
5. บริการเตรียมเอกสารแรงงานที่ขาดต่ออายุงาน เอกสารหาย พร้อมยื่นใหม่ เมื่อรัฐบาลไทย
อนุญาต 1,000 บาทต่อคน

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทยใหญ่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ตัวแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทยใหญ่ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ของแทนบริษัทรับดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ สรุปได้ว่า

มีแรงงานอีกจำนวนมากที่เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติไม่ทันตามกำหนด เนื่องจากด้วยปัญหา เช่น กรณีแรงงานต่างด้าวดังกล่าวเปลี่ยนงานเปลี่ยนนายจ้างในช่วงเวลาเดือนกุมภาพันธ์ 2553 เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานก็ไม่รับดำเนินการให้ อ้างว่าไม่รับเรื่อง เพราะในกระบวนการพิสูจน์สัญชาตินั้น ข้อกำหนดของทางราชการก็คือแรงงานต้องมีนายจ้าง และเมื่อเจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานไม่รับเรื่องในการดำเนินการเปลี่ยนนายจ้างให้ แรงงานจึงไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ เป็นต้น ทั้งที่เป็นสิทธิของนายจ้างและแรงงานต่างด้าวในการขอลดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการทำงาน หรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน รวมถึงปัญหาความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของนายจ้างและแรงงาน ในเรื่องของอายุบัตรอนุญาตทำงาน ซึ่งบางรายคิดว่าอายุของบัตรมีกำหนด 1 ปี นับจากวันที่ยื่นเรื่อง โดยส่วนหนึ่งคิดว่าบัตรของตน(แรงงาน) ยังไม่หมดอายุในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 จึงไม่ได้ดำเนินการยื่นเรื่องขึ้นทะเบียนต่อใบอนุญาตทำงาน ทำให้แรงงานเหล่านั้นเมื่อพ้นกำหนดในการไปแล้วจึงไม่สามารถพิสูจน์สัญชาติได้

สรุปภาพรวมด้านแนวทางแก้ไขปัญหกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

- รัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า ลาว กัมพูชา ต้องเร่งจัดประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเรื่องการพิสูจน์สัญชาติให้กับทั้งแรงงานจากประเทศของตนเองและนายจ้าง มีการชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนกระบวนการ และแนวทางการจัดการแรงงานข้ามชาติทั้งระบบในระยะยาว
- รัฐบาลต้องมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง เช่น การเปลี่ยนหรือย้ายนายจ้างได้ ยืดหยุ่นขึ้น การออกใบอนุญาตให้ทันทีไม่ล่าช้า เป็นต้น

5.2.5 ข้อมูลสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

แต่เนื่องจากประเด็นในการศึกษาบางแง่มุมมีผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ในบทสัมภาษณ์จึงมีทั้งที่สามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ได้และไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ ผู้ศึกษาจึงใช้นามสมมติแทนในกรณีที่ไม่สามารถเปิดเผยตัวผู้ให้สัมภาษณ์ได้

โดยผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ประกอบไปด้วย นางพรณวดี พลอยทับทิม จัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่ ที่ประจำอยู่ที่ หน่วยงานสาขาย่อย สำนักงาน จัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ สาขาย่อย (นิวซ้างเผือกเก่า) สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2554

ในการศึกษาปัญหาการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทใหญ่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ก่อนจะทำการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ผู้วิจัย ได้สอบถามถึงความหมายและสิทธิประโยชน์ของการพิสูจน์สัญชาติ ตามกรอบแนวคิดของ เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประกอบเป็นกรณีศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่การพิสูจน์สัญชาติหมายถึง

แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับการจัดระบบตาม ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง โดยดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดระบบ การจ้างแรงงานต่างด้าว หลักการคือ ปรับสถานภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นแรงงานเข้า เมืองโดยถูกกฎหมาย เปิดโอกาสให้นายจ้างนำแรงงานต่างด้าวมารายงานตัวเพื่อจัดส่งรายชื่อให้ประเทศ ต้นทางพิสูจน์ และรับรองสถานะ เพื่อปรับเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป โดยมี คณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวระหว่างรอการส่งกลับ อนุญาตให้ทำงาน ได้ 2 งาน คือ งานกรรมกรและคนรับใช้ในบ้าน มีใบอนุญาตทำงานบัตรสีชมพู และต้องปรับเปลี่ยน สถานะโดยการพิสูจน์สัญชาติจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง เพื่อรับเอกสารรับรองสถานะ ได้แก่งหนังสือ เดินทางชั่วคราว (Temporary Passport) หรือเอกสารรับรองบุคคล (Certificate Of Identify) เป็นต้น และ ขออนุญาตทำงาน โดยจะได้รับใบอนุญาตทำงานเป็นชนิดบัตรสีเขียว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ถึงสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าว ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ในการสัมภาษณ์ถึงกรณีสิทธิประโยชน์ที่แรงงานจะได้รับหากผ่านกระบวนการทำให้แรงงานหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายเหล่านี้เป็นแรงงานเข้าเมืองที่ถูกกฎหมายแล้ว กระทรวงแรงงานไทยให้ความคุ้มครองและให้สิทธิประโยชน์แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ ด้านใดบ้าง

ขณะนี้ กระทรวงแรงงานไทยได้ให้ความคุ้มครองและให้สิทธิประโยชน์เฉพาะแก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กัมพูชา ลาว ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน และได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ ซึ่งรอการพิสูจน์สัญชาติ เพื่อเปลี่ยนสถานะเป็นคนเข้าเมืองถูกกฎหมาย (ซึ่งมีบางส่วนได้รับการพิสูจน์สัญชาติและทำพาสปอร์ตแล้ว) ดังนี้

1. คุ้มครองเรื่องสวัสดิการการรักษาพยาบาล

โดยได้จัดให้มีการตรวจสุขภาพและทำประกันสุขภาพเป็นรายปี ปีละ 1,900 บาท ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในพื้นที่ กรณีเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษายาพยาบาลโดยหักจ่ายจากเงินกองทุนประกันสุขภาพดังกล่าว สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและได้รับอนุญาตทำงานไม่เกิน 2 ปี (บัตรเขียว) จะได้รับสิทธิส่งเงินสมทบและสิทธิประโยชน์ประกันสังคมจากสำนักงานประกันสังคมตามกฎหมาย

2. คุ้มครองเรื่องค่าจ้างขั้นต่ำในแต่ละเขตจังหวัด

โดยให้ความคุ้มครองในเรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในแต่ละเขตจังหวัดต่างๆ เช่นเดียวกับแรงงานคนไทย ดังนั้น นายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามประกาศค่าจ้างขั้นต่ำของคณะกรรมการค่าจ้างตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากนั้น แรงงานต่างด้าวยังได้รับสิทธิพิเศษในเรื่องที่พักว่า กรณีจ้างแรงงานต่างด้าวดังกล่าว นายจ้าง/สถานประกอบการจะต้องจัดที่พักให้กับแรงงานต่างด้าวให้เป็นหลักแหล่ง และสามารถตรวจสอบได้ด้วย

3. สิทธิประโยชน์ด้านประกันสังคมแรงงานต่างด้าว

นายจ้าง/สถานประกอบการที่จ้างแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติดังกล่าวจะต้องเข้าสู่ระบบประกันสังคมแรงงานต่างด้าวเช่นเดียวกับระบบประกันสังคมของแรงงานคนไทย ซึ่งต่อไปจะทำให้แรงงานต่างด้าวสามสัญชาติดังกล่าวได้รับสิทธิประโยชน์ด้านประกันสังคม อาทิเช่น การรักษาพยาบาล กรณีเจ็บป่วยนอกเวลาการทำงาน ค่าคลอดบุตร ค่าชดเชยการทำงาน และอื่นๆ ทั้งนี้ต้องรอติดตามระเบียบการประกันสังคมที่รัฐจะประกาศกำหนดต่อไป

4. คุ้มครองเรื่องการส่งกลับประเทศสำหรับแรงงานต่างด้าวที่ต้องถูกผลักดันและส่งกลับประเทศตามกฎหมาย

ขณะนี้กระทรวงแรงงานได้จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งแรงงานต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรดังกล่าวแล้ว โดยเรียกเก็บจากแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว คนละ 400 บาทต่อเดือน ส่วนแรงงานสัญชาติกัมพูชา คนละ 350 บาทต่อเดือน รวมเป็นเวลา 6 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2554 จนถึงเดือนมิถุนายน 2554 โดยให้นายจ้างต้องหักจากค่าจ้างตั้งแต่วัดเดือนมกราคมนี้เป็นต้นไปและนำส่งสำนักงานจัดหางานจังหวัดหรือสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครเขตพื้นที่ 1-10 ภายในวันที่ 17 มกราคมนี้ และต่อไปภายในทุกวันที่ 15 ของเดือน จนกว่าจะครบ 6 เดือนดังกล่าวแล้ว (ขณะนี้กระทรวงแรงงานได้เลื่อนการจัดเก็บเงินสมทบกองทุนดังกล่าวไปเป็นวันที่ 1 มีนาคม 2555 แล้ว) ซึ่งจะทำให้กระบวนการส่งตัวกลับแรงงานต่างด้าวของไทยมีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น แทนที่จะให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองส่งกลับตามหน้าที่เหมือนที่ผ่านมา

5. คุ้มครองเรื่องฐานข้อมูลระบบแรงงานต่างด้าวรายบุคคล

จากที่ผ่านมา มักจะมีข่าวคราวว่า มีแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติสำหรับแรงงานต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ(ทร.38/1)ของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าบางราย ถูกขบวนการที่หาผลประโยชน์โดยการปลอม ทร.38/1 โดยนำรูปแรงงานต่างด้าวคนอื่นมาใส่แทน เพื่อใช้สิทธิในระบบแรงงานต่างด้าวของไทย ดังที่เคยเป็นข่าวในจังหวัดนนทบุรี และถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมนายทะเบียนและผู้ร่วมขบวนการนั้น

โดยแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติดังกล่าว ที่ใบอนุญาตทำงานจะหมดอายุในวันที่ 20 มกราคม 2554 และในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2554 นี้ นอกจากแรงงานต่างด้าวจะต้องไปตรวจสุขภาพเพื่อทำบัตรประกันสุขภาพตามกฎหมาย และต้องยื่นคำขอต่อใบอนุญาตทำงานต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัดหรือสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครเขตพื้นที่ 1-10 ในภูมิลำเนาแล้ว ในคราวนี้แรงงานต่างด้าวจะต้องเข้าพิมพ์ลายนิ้วมือและถ่ายรูปเก็บไว้เป็นหลักฐานในฐานข้อมูลระบบแรงงานต่างด้าวของไทยอย่างเป็นระบบด้วย ซึ่งจะทำให้ปัญหาการสวมสิทธิหรือปลอม ทร.38/1 หรือการออกเอกสารที่เกี่ยวข้องของแรงงานต่างด้าวอย่างไม่ถูกต้องหมดไปในที่สุด เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการและควบคุมแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาลนั่นเอง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่ มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน ปี 2553 มีจำนวน 52,557 คน (ใบอนุญาตทำงาน ตั้งแต่ 20 มกราคม 2553 และ 28 กุมภาพันธ์ 2553 หมดอายุ 20 มกราคม 2554 และ 28 กุมภาพันธ์ 2554)

- สัญชาติพม่า 52,435 คน
- สัญชาติลาว 104 คน
- สัญชาติกัมพูชา 18 คน

(ตารางที่ 5.2.5.1) ณ วันที่ 28 ก.พ. 2554 มีแรงงานต่างด้าวผ่านการพิสูจน์สัญชาติในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10,368 แยกเป็นพม่า 10,311 คน ลาว 56 คน กัมพูชา 1 คน

ตารางที่ 5.2.5.1 แสดง กลุ่มแรงงานที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและรับใบอนุญาตทำงาน

วันหมดอายุของบัตร	แรงงานที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ		แรงงานขอรับใบอนุญาตทำงาน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บัตรหมดอายุ 20 ม.ค.2554	409	3.95	387	5.03
บัตรหมดอายุ 28 ก.พ.2554	9,959	96.05	7,314	94.97
รวมทั้งหมด	10,368	100	7,701	100

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ต่อบริษัทใบอนุญาตทำงานให้แรงงานต่างด้าวที่ใบอนุญาตทำงานหมดอายุ 20 มกราคม 2554 และ 28 กุมภาพันธ์ ปี 2554 มีแรงงานมาต่อบริษัทใบอนุญาตทำงาน จำนวน 37,896 คน แยกเป็น พม่า 37,866 คน ลาว 24 คน กัมพูชา 6 คน

แรงงานที่ต่อบริษัทใบอนุญาตทำงานจำนวน 37,896 คน จะได้รับการผ่อนผันให้ทำงานต่อไปอีก 1 ปี โดยได้รับใบอนุญาตทำงานสัปดาห์ โดยในจำนวนนี้ได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และผ่านการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 10,368 คน และปรับเปลี่ยนสถานะเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย โดยการพิสูจน์สัญชาติจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทางเพื่อรับเอกสารรับรองสถานะ และดำเนินการขออนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย จะได้รับใบอนุญาตทำงานเป็นชนิดบัตรสีเขียว โดยในวันที่ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจนั้น มีผู้รับใบอนุญาตทำงานแล้วจำนวน 7,701 (ตารางที่ 5.2.5.2)

ตารางที่ 5.2.5.2 แสดงจำนวนแรงงานที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและรับใบอนุญาตทำงานแยกเป็นรายปี

แรงงาน ต่างด้าว	ปี 2553								ปี 2554			
	ได้รับ อนุญาต ทำงาน (คน)	ร้อยละ	ย้ายไป ต่าง จังหวัด (คน)	ร้อยละ	ผ่าน การพิสูจน์ สัญชาติ (คน)	ร้อยละ	คงเหลือ (คน)	ร้อยละ	ต่ออายุ ปี 2554 (คน)	ร้อยละ	ไม่มา ต่อ อายุ (คน)	ร้อยละ
บัตร หมดอายุ 20 ม.ค.54	2,553	4.86	6	2.42	409	3.94	2,138	5.10	1,711	4.51	427	10.56
บัตร หมดอายุ 28 ก.พ. 54	50,004	95.14	242	97.58	9,959	96.06	39,803	94.90	36,185	95.49	3,618	89.44
รวม ทั้งหมด	52,557	100	248	100	10,368	100	41,941	100	37,896	100	4,045	100

ในปี 2553 สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ต่ออายุใบอนุญาตทำงานให้แรงงานต่างด้าวที่ใบอนุญาตทำงานหมดอายุ 20 มกราคม 2553 และ 28 กุมภาพันธ์ ปี 2553 รวมจำนวนทั้งสิ้น 52,557 คน ซึ่งใบอนุญาตทำงาน ของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้หมดอายุ 20 มกราคม 2554 และ 28 กุมภาพันธ์ 2554 โดยในปี 2554 มีแรงงานมาต่อใบอนุญาตทำงาน จำนวน 37,896 คน ซึ่งจากตัวเลขทั้งหมด (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 22 มีนาคม 2554) มีแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ 10,368 คน มีแรงงานที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 41,941 คน (ตารางที่ 5.2.5.2)

จากจำนวนตัวเลขดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ โดยสรุปดังนี้

ปัญหาอุปสรรคในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

1. นายจ้างไม่ให้ความร่วมมือ เพราะเห็นว่าการจ้างแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายยุ่งยากเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย ลูกจ้างเมื่อได้รับใบอนุญาตทำงานหรือได้พาสปอร์ต และวีซ่า สามารถเดินทางได้ทั่วประเทศไทย จะเปลี่ยนนายจ้างบ่อย หลบหนีเข้าไปทำงานในเมืองชั้นใน และมีการต่อรองเรียก ร้องสิทธิมากขึ้น

2. แรงงานต่างด้าวไม่ยอมเข้าสู่ระบบเพราะ เห็นว่าเพื่อนหรือญาติพี่น้องที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ต่างก็สามารถอยู่ในประเทศไทยและทำงานได้ อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนงานและเปลี่ยนนายจ้างได้ตามชอบ โดยไม่ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมในการยื่นขอใบอนุญาตทำงาน ค่าประกันการส่งกลับ และไม่

ต้องเสียค่าประกันตรวจโรคและบัตรประกันสุขภาพ หากเจ็บป่วยเข้าโรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลก็รับรักษาให้ บางคนไม่มีเงินก็ไม่ต้องเสียเงินค่ารักษาพยาบาล

3. ได้รับแจ้งจากนายจ้างว่า แรงงานต่างด้าวที่ไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการ เพราะได้ไปดำเนินการลงทะเบียนไว้กับทางอำเภอเพื่อทำบัตรผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งแรงงานเข้าใจว่าจะได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่า และมีโอกาสพิสูจน์สถานะเป็นคนไทย และอยู่ในประเทศไทยได้นานกว่า

4. แรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มาจากรัฐฉานซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า และมีความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐบาลพม่า ไม่ต้องการไปพิสูจน์สัญชาติ เนื่องจากไม่ยอมรับในรัฐบาลพม่า และไม่ต้องการเป็นคนสัญชาติพม่า ประกอบกับนโยบายของรัฐบาล เมื่อพิสูจน์สัญชาติแล้วให้อยู่ในราชอาณาจักร เพื่อทำงานได้เพียง 4 ปี หลังจากนั้นต้องเดินทางกลับประเทศต้นทาง เมื่อครบกำหนด 3 ปี ถึงจะกลับเข้ามาทำงานใหม่ได้ ซึ่งในความเป็นจริงแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ต้องการอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร หรือมากกว่า 4 ปี

5.2.6 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทำงานคร่ำหวอดอยู่กับสิทธิมนุษยชน และแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสัมภาษณ์มุมมองความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในกรณีสิทธิมนุษยชนรวมไปถึงความคิดเห็นต่อปัญหาในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ความคิดเห็นต่อปัญหาในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

กระบวนการพิสูจน์สัญชาติเป็นกระบวนการที่ใช้ในการจัดการแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้ดี แต่ก็ดีเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องด้วยกระบวนการนี้เป็นนโยบายที่ใช้บริหารจัดการสำหรับกลุ่มแรงงานที่สามารถเข้าไปสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้เท่านั้น ที่รัฐจะสามารถทำให้ตัวแรงงานข้ามชาติเข้ามายังประเทศไทยได้อย่างถูกกฎหมาย แต่กระบวนการนี้ไม่สามารถแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้หมด เนื่องจากยังมีแรงงานบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ เหตุเพราะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การจะเข้าพิสูจน์สัญชาติได้ ก็ต้องผ่านการจดทะเบียนมาก่อน

การนำเข้าแรงงานอย่างถูกกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูล มองว่ายังเป็นปัญหาอยู่พอสมควร เพราะมันขัดกับโครงสร้างของการเคลื่อนย้ายแรงงานตามชายแดน ซึ่งในกระบวนการผลักดันส่งกลับแรงงานต่าง

ด้าวผิดกฎหมายออกไปแล้ว แต่ก็ยังมีกลุ่มแรงงานเดิมที่ถูกผลักดัน รวมทั้งกลุ่มแรงงานใหม่ยังข้ามชายแดนเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างสมบูรณ์

ที่ผ่านมารัฐมองเรื่องแรงงานข้ามชาติอยู่บนพื้นฐานของปัญหาที่จะต้องแก้ไข โดยนำเอาแนวคิดด้านความมั่นคงมาจัดการ ซึ่งที่ผ่านมาระยะนี้เห็นได้ว่ารัฐมุ่งเน้นไปที่เรื่องของความมั่นคงเยอะมาก และผู้ให้สัมภาษณ์มองว่ามันมีมากเกินไป ไม่สามารถจัดการแก้ปัญหาได้แท้จริง เพราะไปมุ่งเน้นบนฐานความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ โดยไม่มองมุมอื่นๆ เช่นมองในด้านสิทธิมนุษยชน อย่างกรณีแรงงานไทใหญ่ในพม่าที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่หนีร้อนมาพึ่งเย็น ที่ผ่านมารัฐมองปัญหาบนฐานการขาดแคลนแรงงาน มองเพียงเรื่องความมั่นคงมากกว่า ซึ่งไม่ได้มองในมิติการคุ้มครองแรงงาน ในส่วนของหน่วยงานรัฐเองก็ยังเน้นการจับกุม ปรามปราม การผลักดันส่งกลับ มากกว่าไปเน้นเรื่องการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น รัฐไปเน้นที่กฎหมาย แต่ไม่ได้มองถึงความสำคัญเกี่ยวกับกลไกการจัดการที่เป็นธรรม

ปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนที่สุดคือ ทำอย่างไรจะช่วยให้แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงานในประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ปรับสถานะให้เป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายได้ทั้งหมด ในขณะที่กระบวนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวต้องสะดวกและมีค่าธรรมเนียมที่พอรับได้ และไม่ยุ่งยากซับซ้อนจนไม่เอื้อต่อการจดทะเบียนด้วย ที่ผ่านมาระบวนการจดทะเบียนแรงงาน มีขั้นตอนการจดทะเบียนที่ยุ่งยากซับซ้อนต้องวิ่งประสานงานไม่รู้กี่หน่วยงาน ซึ่งมันไม่สะดวกต่อนายจ้างผู้ประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวอยู่ในสังกัด

นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ไม่สนใจให้นายจ้างไปจดทะเบียนก็คือ ยังมีนายจ้างจำนวนมากแต่ละเดือนยังต้องส่งค่าธรรมเนียมพิเศษต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาเก็บรายเดือน(บางท้องที่หัวละ 500 บาทต่อเดือน บางท้องที่หัวละ 800 บาทต่อเดือน เป็นต้น) ทำให้นายจ้างผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยไม่ยอมไปจดทะเบียน เพราะจกไปก็ต้องเสีย ไม่จกก็ต้องเสีย เป็นต้น และในขณะนี้เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พัฒนาการถึงขนาดแจ้งข้อมูลแรงงานต่างด้าวดังกล่าวต่อหน่วยอื่นๆ ให้มาลงพื้นที่รุมกินโต๊ะทยอยเรียกเก็บกลุ่มนายจ้างผู้ประกอบการดังกล่าวอีกด้วย

สรุปภาพรวม ด้านการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทยใหญ่ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่เคยและผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ

ในการศึกษาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานไทยใหญ่ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา สรุปได้ว่า

ปัญหาในกระบวนการพิสูจน์สัญชาติยังไม่สามารถครอบคลุมถึงแรงงานทุกกลุ่ม เนื่องจากยังมีแรงงานบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ เหตุเพราะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การจะเข้าพิสูจน์สัญชาติได้ ก็ต้องผ่านการจดทะเบียนมาก่อน และการจดทะเบียนแรงงานที่ผ่านมา กระบวนการจดทะเบียนแรงงาน มีขั้นตอนการจดทะเบียนที่ยุ่งยากซับซ้อนต้องวิ่งประสานงานไม่รู้กี่หน่วยงาน

ในการพิสูจน์สัญชาติ หากครบกำหนดในการพิสูจน์สัญชาติไปแล้วนั้น แรงงานที่ไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติจะถูกผลักดันกลับประเทศต้นทางซึ่งในกระบวนการผลักดันส่งกลับแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายออกไปแล้ว แต่ก็ยังมีกลุ่มแรงงานเดิมที่ถูกผลักดัน รวมทั้งกลุ่มแรงงานใหม่ยังข้ามชายแดนเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์